

**SPOR LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK
YÖNELİMLERİNİN İNCELENMESİ
(DOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ)**

Cengiz YİĞİT
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
Tez Danışmanı
Doç. Dr. Özgür KARATAŞ
Yüksek Lisans Tezi – 2021

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SPOR LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK
YÖNELİMLERİNİN İNCELENMESİ
(DOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ)**

Cengiz YİĞİT

**Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Özgür KARATAŞ**

MALATYA

2021

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Problem Durumu.....	4
1.4. Alt Problemler.....	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.6. Araştırmanın Varsayımları	5
1.7. Hipotezler.....	6
2. GENEL BİLGİLER	7
2.1. Beden Eğitimi	7
2.2. Spor	9
2.3. Sportmenlik.....	12
2.3.1. Sportmenlik Dışı Davranışlar	13
2.4. Fair Play.....	17
2.4.1. Türkiye’de Fair Play	18
2.5. Spor Liseleri Genel Bilgiler	20
2.5.1. Türkiye’de Eğitim Veren Spor Liseleri	22
2.5.2. Spor Liseleri Ders Programı (Ortak Dersler).....	25
2.5.3. Spor Liseleri Ders Programı (Seçmeli Dersler).....	26
3. MATERYAL VE METOT	28
3.1. Araştırma Modeli.....	28
3.2. Araştırmanın Grubu	28
3.3. Araştırma Verilerinin Toplanması	28
3.4. Sportmenlik Yönelim Ölçeği.....	29
3.5. Verilerin Analizi	29
4. BULGULAR.....	31
5. TARTIŞMA.....	42

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	50
KAYNAKLAR.....	52
EK-1. Etik Kurul Raporu	59
EK-2. Demografik Bilgi Formu.....	60
EK-3. Sportmenlik Yönelim Ölçeği	61

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim boyunca ve bu çalışmanın konusunun belirlenmesinde, çalışmanın hazırlanma sürecinin her adımında bilgisini, desteğini ve tecrübesini paylaşan çok değerli danışmanım Doç. Dr. Özgür KARATAŞ' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışma süresince ve daima her anlamda destek ve sabır gösteren değerli eşim Özlem YİĞİT' e, kızım Asya' ya, oğlum Mehmet Tuğrul'a, kız kardeşim Büşra Nur YİĞİT' e ve bugünlere gelmemde emeği çok olan aileme sonsuz teşekkür ederim.

Cengiz YİĞİT

ÖZET

Spor Lisesi Öğrencilerinin Sportmenlik Yönelimlerinin İncelenmesi (Doğu Anadolu Bölgesi Örneği)

Amaç: Bu çalışmanın amacı Doğu Anadolu Bölgesi Spor Liselerinde okuyan öğrencilerin sportmenlik yönelimlerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

Materyal ve Metot: Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2019–2020 Eğitim-Öğretim yılında Doğu Anadolu Bölgesi Spor Liselerinde öğrenim görmekte olan 3169 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Doğu Anadolu Bölgesi Spor Liselerinde öğrenim görmekte olan ve araştırmaya rastgele seçilen 2479 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların bazı demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmış kişisel bilgi formuna ek olarak, Balçıkanlı' nın geliştirdiği “Sportmenlik Yönelimi Ölçeği” kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma bulgularına göre, sportmenlik yönelimi alt boyutlarında cinsiyet ve anne eğitim durum değişkenine göre bütün alt boyutlarda, yaş, sınıf, aile gelir, ve spor branş değişkenlerine göre sosyal normlara uyum ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında, lisans ve anne meslek değişkenlerine göre sosyal normlara uyum alt boyutunda, baba meslek alt boyutunda kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda, baba eğitim durumunda ise sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı alt boyutlarında anlamlılık ifade etmektedir ($p < 0.05$); anne meslek değişkenine göre bütün alt boyutlarda, aile gelir, spor branş değişkenlerine göre sosyal normlara uyum ve rakibe saygı alt boyutlarında, yaş ve sınıf değişkenlerine göre rakibe saygı alt boyutunda, lisans ve baba meslek durum değişkenine göre sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı alt boyutlarında, baba eğitim değişkenine göre sosyal normlara uyum ve kurallara ve yönetime saygı alt boyutlarında ise anlamlılık ifade etmemektedir ($p > 0.05$).

Sonuç: Çalışmanın sonucunda cinsiyet, yaş, sınıf, aile geliri, spor branşı ve baba mesleği değişkenlerinin sportmenlik yönelimi alt boyutları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Spor Lisesi, Sportmenlik, Fair-Play

ABSTRACT

Investigation of Sportsmanship Orientations of Sports High School Students (Example of Eastern Anatolia Region)

Aim: The aim of this study is to examine the sportsmanship orientations of the students studying in the Eastern Anatolian Region Sports High Schools in terms of various variables.

Material and Method: Scanning model was used in the research. The universe of the research consists of 3169 students studying in Eastern Anatolia Region Sports High Schools in the 2019-2020 academic year. The sample of the study, on the other hand, consists of 2479 randomly selected students studying in the Eastern Anatolian Region Sports High Schools. In addition to the personal information form prepared by the researcher to determine some demographic characteristics of the participants, "Sportsmanship Orientation Scale" developed by Balçıkanlı was used.

Results: According to the findings of the study, in the sub-dimensions of sportsmanship orientation, in all sub-dimensions according to gender and mother education status variables, in compliance with social norms according to age, class, family income, and sports branch variables, and in sub-dimensions of commitment to responsibilities in sports, compliance with social norms according to undergraduate and maternal occupation variables In the sub-dimension of the father's profession sub-dimension, the respect for the rules and management sub-dimension, and in the education of the father, the sub-dimensions of commitment to responsibilities in sports and respect for competitors ($p < 0.05$); in all sub-dimensions according to the mother's occupation variable, in the sub-dimensions of adaptation to social norms and respect for opponents according to the variables of family income, sports branches, in the sub-dimensions of respect for the opponent according to age and class variables, in the sub-dimensions of commitment to responsibilities in sports and respect for the opponent according to the variable of undergraduate and father's occupation, It does not express significance in the sub-dimensions of compliance with social norms and respect for rules and management according to the father education variable ($p > 0.05$).

Conclusion: As a result of the study, it was concluded that the variables of gender, age, class, family income, sports branch and father's occupation were effective on the sub-dimensions of sportsmanship orientation.

Keywords: Sport, Sports High School, Sportsmanship, Fair-Play

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No

Sayfa No

Şekil 2.1. Fair-Play kavramının özeti 19

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 2.1. Beden Eğitimi ve Spor arasındaki farklar.....	12
Tablo 2.2. Türkiye’ de eğitim veren spor liseleri.....	23
Tablo 2.3. Spor liseleri ortak ders programı	25
Tablo 2.4. Spor liseleri seçmeli ders programı	26
Tablo 3.1. Bulguların basıklık çarpıklık değerleri	30
Tablo 4.1. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri	31
Tablo 4.2. Araştırmaya katılan öğrencilerin illere göre cinsiyet dağılımı.	32
Tablo 4.3. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar	33
Tablo 4.4. Araştırmaya katılan öğrencilerin spor branş değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar	33
Tablo 4.5. Araştırmaya katılan öğrencilerin lisans durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar	34
Tablo 4.6. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar	35
Tablo 4.7. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar	36
Tablo 4.8. Araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar	37
Tablo 4.9. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne meslek durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar	38
Tablo 4.10. Araştırmaya katılan öğrencilerin baba meslek durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar	39
Tablo 4.11. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar	40
Tablo 4.12. Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına katılım oranları	41

1. GİRİŞ

Bireylerin içinde bulunduğu hayata uyumlu olup daha verimli ve sağlıklı bir ilişki kurabilmesi için zihinsel, ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı bir birey olması gerekmektedir. Bu uyumun yakalanabilmesi için beden eğitimi ve spor insan yaşamında çok önemli bir yere sahiptir. Beden eğitimi ve spor sayesinde insanlar belirtilen 3 özelliği geliştirme fırsatı bulabilirler. Beden eğitimi ve spor insanların başarı algısı ve sportmenlik algıları üzerinde önemli bir yere sahip olmakla beraber bu niteliklerin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Beden eğitiminin kısaca tanımına bakacak olursak; kişinin fizik ve ruh sağlığını, motorik becerilerini geliştirmeye yönelik yapılan etkinliklerin tamamıdır. Beden eğitimi, insanların toplum kurallarına uygun yaşayabilmesi için zemin oluşturan, yardımsever, insan haklarına saygılı, dürüst, zeki, ahlaklı bireyler olmalarını ve hareket becerilerini geliştirmelerini sağlayan fiziksel etkinliklerdir (1). Beden eğitimi bireyin hareket ihtiyaçlarını karşılamak için bedensel, ruhsal ve sosyolojik açıdan daha sağlıklı birey haline gelmesi için yapmış olduğu tüm etkinlikler de diyebiliriz.

Sporun tanımına bakacak olursak; anlam olarak yabancı uyruklu seçkin kişilerin konuşma hayatından oluşmuş ve vakit geçirme, eğlenceli zaman aktivitesi, verimli bekleme yani oyalanma anlamı ifade etmektedir. Spor, başarıma ve başarısızlık gibi kişilerin içten gelen dürtü tatminini temel alan, bazı kurallar içerisinde yürütülen, yarışma hedefli, toplumsallaştırıcı, birleştirici, bedensel, zihinsel ve ruhsal faaliyetlerin tamamı izah edilmektedir (2). Bu tanımdan yola çıkarak sporda belli bir amaç doğrultusunda yapılan ve kişisel açıdan ulaşılabilecek en üst noktaya çıkabilmek için gösterilen yoğun çaba olarak da tanımlayabiliriz.

Son zamanlarda Türkiye’de genellikle ifade edilen sportmenlik kavramı spor faaliyetleri ile birlikte ortaya çıkan bir ifade olmakla birlikte hayatın bütün alanlarında kendisine yer bulmaktadır. Bunların örneği ise; karşılıklı insan haklarına hürmeti, adaletli ve dürüst olmayı simgeleyen ve uyulması icap edilen temel ahlaki değerler olarak tanımlanabilir (3). Sportmenlik sporun en önemli değerleri olmakla beraber bu paydaş ile ilgili kaynaklarda çeşitli tanımlara yer verilmektedir.

Sportmenlik; içtenlik, cesaret, tahammül, kendi kendini kontrol, kişinin kendisine güveni, başkalarını küçük görmemek, başka kişilerin düşüncelerine ve haklarına saygılı olma, naziklik, iyi olma, asalet, erdemlilik ve eli açıklık gibi ifadeleri bir araya getirir (4). Diğer bir tanımda ise Sportmenlik; huy, terbiye, etik kaideler, felsefe ve oyun kaidelerinin bir bileşimi olarak da karşımıza çıkmaktadır (5). Sportmenlik kavramı tanımları incelenmeye devam ettiğinde insan haysiyetine gösterilen hürmetin dışı vurumu olarak ifade edilmiş, beden eğitimi ve sporun bütün alanında ve her çeşidinde doğru ve dürüstçe oyun ortaya koymak olarak literatürde kendisine yer bulmuştur (6).

Sportif faaliyetler (müsabaka, yarışma, vb.) belirlenen amaca varma ve müsabakayı kazanma gibi basamaklardan oluşmaktadır. Sportif faaliyetler bireye bedensel ve bilişsel gelişim sağlamanın yanı sıra kişiye mücadele etme, heyecanı hissetme, yarışma ve kazanma gibi avantajlarda sağlamaktadır. Fakat gereğinden fazla kazanma arzusu kişileri bazı vakitlerde spor kuralların dışında hareket etmesine sebep olabilmektedir. Bu tarz davranışlar sporun saygı, barış ve toplumsallaştırma gibi eğitici-öğretici tarafının dışına çıkılarak; agresif, rahatsız edici ve huzur bozan tavırların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Gerek oyun alanlarında gerekse seyirci bölümlerinde görünen şiddet olayları sporun toplumsallaştırma ve eğitici tarafının ne boyutta gerçekleştirilebildiğinin sorgulanabilmesi için önemlidir (7).

1926 yılında kurulan Uluslararası Sportmenlik Birliği sportmenliği daha geniş kitlelere ulaştırabilmek için 8 ilkedен söz etmiştir. Bu 8 madde; müsabaka içinde belirlenen kurallara uymak, takım sporcuları ile bağlı kalmak, sporcunun kendisini her zaman performans olarak hazır bulundurması, sınırlarını kontrol etmesi, müsabakalarda veya oyunlarda sertlikten sakınmak, kazanınca alçakgönüllü olmak, mağlubiyet sonrası devrilmemek ile sağlıklı bir beden için dayanıklı ruh ve şeffaf düşünceli olma ilkeleridir (8).

Sportmenlik, sporun her alanında uzun yıllardır bilim insanlarının, araştırmacıların ve uzmanların araştırma konusu olarak kendisine yer bulmuştur. Antik Yunan çağında Kalokagathia düşüncesi ile Victoria İngiltere'sinde karşımıza çıkan Muscular Chirsinity düşüncesi dahil olmak üzere sportmenlik kavramı kritik öneme sahip bir sosyolojik o bir tanım olmuştur. Bunların dışında, içinde bulunduğumuz zaman sporunda kişileri sportmenliğe teşvik eden veya bu düşünceden uzaklaştıran hareketler bilimsel araştırma dünyasında kendisine sıkça yer bulmuştur. Daha fazlası

olarak, spor ile uğraşan bireylerde sportmenlik kavramının oluşmasında farklı psikolojik süreçlerin mevcudiyetinden bahsetmek mümkündür (9).

Ülkemizde ‘‘sportmenlik’’ terimi olarak yaygın bir şekilde kullanılan fair play dünya genelinde de ise ‘‘sporda centilmenlik - adil oyun’’ olarak kabul görüldüğü bilinmektedir.

Dünya genelinde İngilizce ismi ile kabullenilen ve kendine yer edinen ‘‘fair play’’, ‘‘sporda centilmenlik’’ terimini de içermektedir, spor müsabakalarında bireylerin kendi egoizmlerini bir yana bırakarak doğrudan yana olma çabasıdır (10). Başka bir tanımda ise; sportmenlik kelimesinin ifadesi belirlenen kurallara uyma, yönetime ve kararlarına saygı, spor müsabakasına katılım sağlayan bireylere saygı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yan sıra fair play, müsabaka anında efendilik göstermek, kazanmada veya kaybetmede ılımlı davranışlar sergilemekle ilişkili olarak kullanılmıştır. Bu davranışları sergilemekte müsabakaya katılan sporcular, aile bireyleri, çalıştırıcılar, idari personeller, liderler, takımlarına destek veren taraftarlar yani tüm spor müsabakalarına katılım sağlayanlar için geçerlidir (11).

Bunların yanı sıra şu anda ülkemiz sınırları içerisinde ‘‘sonucu her ne olursa olsun kazanmalıyız’’ fikrini gösteren ve savunan sporcu, çalıştırıcı ve yöneticilere rastlanmaktadır. Maalesef ki bu tür düşünceler birçok zaman genç sporcuların, katılımcıların ve genel olarak toplumun ilerlemesi üstünde negatif tahrip edici tesire sahip olabilecek toplum tarafından kabullenemeyecek düzeyde davranışlara sebep olacaktır (12).

Literatür incelendiğinde lise düzeyinde sportmenlik davranışları ile ilgili yeteri kadar araştırılmaması bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Spor lisesi öğrencilerinin sportmenlik davranışları bu çalışmanın ana problemini oluşturmuştur. Sportmenlik davranışlarını etkileyen davranışların neler olduğu hakkında veriler ortaya koymaktır. Aynı zamanda araştırmanın alt amaçları doğrultusunda öğrenim gören öğrencilerin ölçekten aldığı puanın bağımsız değişkenler doğrultusunda (cinsiyet, yaş, öğrenim gördüğü sınıf, spor branşı, aile geliri, anne ve baba meslek, anne ve baba eğitim durumu, kulüpte lisanlı sporcu) incelenmesi oluşturmuştur.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Doğu Anadolu Bölgesi Spor Liselerinde eğitim gören öğrencilerinin sportmenlik yönelimlerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Çeşitli alanlarda yapılan çalışmalar incelendiğinde sportmenlik yönelimi ile ilgili çalışmaların daha derine ve detaylı olarak araştırılması gerektiği görülmüştür.

Spor liseleri şehirlerin tanıtılmasında, sporcuların sosyalleşmelerinde, sporun yaygınlaşmasında, toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanmasında önemli etkenlerden biridir. Spor liselerinde öğrenim gören ve geleceğin sporcuları olan gençlerimizin, günümüzde her geçen gün önemli bir yere gelen sportmenlik davranışlarının incelenmesi önem arz etmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesinde öğrenimine devam eden Spor Liselerinde eğitim alan öğrenciler ile ilgili yeterince çalışılma yapılmamış olması ile birlikte, bu liselerde sportmenlik davranışlarını inceleyen hiçbir bilimsel çalışma yapılmamış olması ve sportmenlik davranışları ile ilgili spor liselerine yapılan bilimsel çalışmaların yetersizliği çalışmanın oluşturulması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Şimdinin amatör sporcuları geleceğin profesyonel sporcu adayları olan gençlerimizin Sportmenlik davranışlarını etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılacaktır. İllere gidilerek ölçeğin uygulanma aşamasında bulunularak ana ve birinci elden doğru ve güvenilir verilere ulaşılarak spor liselerinde öğrenim gören sporcuların Sportmenlik davranışlarını etkileyen değişkenleri ortaya çıkaran bir çalışma olması planlanmıştır. Çalışma ile Spor liselerinde öğrenim gören sporcu öğrencilerin sportmenlik davranışlarını etkileyen değişkenlere ulaşılarak literatüre katkı sağlanması hedeflenmektedir. Bu çalışma Doğu Anadolu Bölgesindeki Spor Liselerine yapılan ilk çalışma olması anlamında araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

1.3. Problem Durumu

Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimleri neye göre değişkenlik gösterir?

1.4. Alt Problemler

Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında cinsiyete göre fark var mıdır?

Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında yaş gruplarına göre fark var mıdır?

Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında okuduğu sınıflara göre fark var mıdır?

Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında yapmış olduğu lisans durumuna göre fark var mıdır?

Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında yapmış olduğu branş değişkenine göre fark var mıdır?

Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında aile gelirine göre fark var mıdır?

Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında annelerinin mesleğine göre fark var mıdır?

Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında babalarının mesleğine göre fark var mıdır?

Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında annelerinin eğitim durumuna göre fark var mıdır?

Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında babalarının eğitim durumuna göre fark var mıdır?

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Doğu Anadolu Bölgesi Spor Lisesi'nde 2019-2020 Eğitim-Öğretim senesi içerisinde eğitim gören öğrenciler ile sınırlıdır.

Araştırmaya sadece yukarıda belirtilen spor liselerinde öğrenim gören öğrenciler katılım sağlamıştır.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan Doğu Anadolu Bölgesi Spor Lisesi öğrencilerinin sportmenlik yönelim ölçeğini cevaplarken gerçek düşüncelerini belirttikleri sorulara içtenlikle cevap verdikleri ve örneklem olarak belirlenen grubun evreni simgelediği (temsil ettiği) varsayılmıştır.

1.7. Hipotezler

H1: Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında cinsiyet değişkeni açısından farklılık vardır.

H2: Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında yaş grupları değişkeni açısından farklılık vardır.

H3: Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında okuduğu sınıf değişkeni açısından farklılık vardır.

H4: Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında yapmış olduğu lisans durum değişkeni açısından farklılık vardır.

H5: Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında yapmış olduğu branş değişkeni açısından farklılık vardır.

H6: Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında aile gelir değişkeni açısından farklılık vardır.

H7: Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında anne meslek değişkeni açısından farklılık vardır.

H8: Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında baba meslek değişkeni açısından farklılık vardır.

H9: Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında anne eğitim değişkeni açısından farklılık vardır.

H10: Doğu Anadolu bölgesi spor liselerinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimi alt boyutlarında baba eğitim değişkeni açısından farklılık vardır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Beden Eğitimi

Günümüzde insanlar her yerde hızlı bir değişim ile karşı karşıyadır. Bu değişimler ve teknolojik ilerlemeler insanlar üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler bırakmaktadır. Eğitimin genel prensiplerinden hareketle, eğitimin önceliğinin nitelikli insan gücü yetiştirmek olduğunu söyleyebiliriz. Nitelikli insan gücü ifadesindeki amaç birçok insani yönden sağlıklı olmayı gerektirir. Dolayısıyla beden eğitiminin hayat öğretimdeki rolünü ortaya çıkarır.

Beden eğitimi ve spor tanımı tüm dünya üzerinde benzerlik gösteren ifadeler ile tanımlanmaktadır. İnsan tarihi boyunca beden eğitimi çok önemli yere sahiptir. Sağlıklı bir birey ve toplum için bedensel eğitimin önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Beden eğitiminin tanımlarına bakacak olursak;

Vücudu güçlendirmek ve sağlığı korumak amacıyla araçlı veya araçsız hareketler yapma olarak tanımlanmaktadır (13).

Diğer bir tanımda ise beden eğitimini şöyle tanımlamaktadır; Milli Eğitimin Bakanlığının müfredat tanımına göre, temel kurallara uygun olarak kişinin ruhsal, fiziksel ve zihinsel ilerlemesini bir bütün olarak ortaya çıkarmaktır. Bireyin özgür, toplumsal kurallara uyumlu, sosyal ilişkilerinde başarılı, hayırsever olabilmeleri onların fiziksel ve ruhsal sağlıkları ile ilişkilidir. Bireylerin, sosyal bir varlık olarak toplumdaki varlığını sürdürebilmelerine, doğru kararlar alarak doğru yolda ilerlemelerine yardımcı olan bir olgu şeklinde tanımlanmaktadır (14).

Milli Eğitim Bakanlığı ders müfredatına göre aşağıda belirtilen kavramları kazanım olarak kazandırmayı amaçlamaktadır; mevcut durumlarda ve günümüz Türkiye'sinde beden eğitimi ve spor, büyümekte olan kuşaklara düşünce ve fiziksel olarak sağlık kazanımı sağlayan bir organizasyon biçimi olarak kabul edilmektedir. Beden eğitimi ile spor; eğitim ve öğretim planlarının tamamlayıcı veya genelleştirici parça olmasından öğrencilerin bedensel faaliyetler ile fiziksel, kognitif, duyuşsal ve sosyal alanda ilerlemesine, sosyal hayatında spor aktivitelerini hayatın parçası hâline getirmesine, okuldan sonra oluşan rekreatif vakitlerini kültürel ve spor etkinlikleri ile geçirmesine yardımcı olur.

Beden Eğitimi ve Spor Dersi Eğitim-Öğretim ders programı ile öğrencilerin;

1. Dünya geneli ve ülke sınırları içerisinde Türk sporunun tarihsel ilerlemesi ile ilgili fikir sahibi olunması,

2. Bedensel faaliyetlere etkin katılım ile davranış, bilgi ve yeteneklerini geliştirmesi ve bu geliştirdiği davranışları hayatının bir parçası hâline getirmesi,

3. Türk spor dünyasına başarıları ile isim yapan sporcuları tanınması,

4. Sportif faaliyetler yoluyla spor bilincinin gelişmesi, sporun kendine has kuralları, hareketleri uygulayabilmesi ve bu hareketleri günlük yaşantısında olumlu bir şekilde kullanabilmesi,

5. Fiziksel ve Bedensel Engelli bireyler ile özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin fiziksel, sosyal ve ruhsal olarak gelişmesinde sportif faaliyetlerin önemli bir yerinin olduğunun kavraması,

6. Millî ve kurtuluş günlerinin bilincini, önemini idrak etmesi ve bu kutlamalara etkin olarak katılmaya istekli olması,

7. Ulu Önder Atatürk'ün ve Türk bilim dünyasına yön veren kişilerin beden eğitimi ve spor ile ilgili fikirlerini benimsemesi,

8. Spor faaliyetlerine etkin katılım aracılığıyla spor düşüncesi ilerlemiş sosyal kişiler olarak yetişmesi,

9. Sürekli katılım ile beden sağlığını kuvvetlendirici bilgi ve becerileri hayatın her alanında ve bireysel ilerlemesinde etkin bir biçimde hayata geçirilmesi,

10. Bedensel ve ruhsal sağlığını negatif olarak etki altına alan alışkanlık ve bağılıklardan mümkün oldukça uzaklaşılması,

11. Başka bireylerin var olduğunu da kabullenerek onlara karşı sürekli kırıncı olmayan, saygı çerçevesinde “adil oyun (fair play)” davranış içerisinde bulunulması ve bunu yaşam standartı şekline getirmesi,

12. Spor alanlarında etkinlikte bulunan meslekler hakkında bilgi sahibi olması hedeflenmektedir. (15)

Uluslararası araştırmalara göre ise; Amerika Ulusal Beden Eğitimi Birliği (NASPE) göre beden eğitimi dersi almış olan kişilerin kazanabileceği başlıca tutumlar;

1. Fiziksel hareketlilik isteyen etkinlikleri gerçekleştirebilmek için bazı gerekli becerileri öğrenecek.

2. Fiziksel devamlılığını sürdürmesi gerektiği düşüncesini geliştirecek.

3. Hareketlerde, dansa, oyunlarda ve sporda ustalık isteyen kazanımları birleştirebilecek.

4. Düzenli olarak fiziksel etkinlik yapmasının faydalarını anlayabilecek.

5. Vücudun yapısının genel olarak hangi işlevlere yatkın olduğunu öğrenecek (16).

Tanımlardan yola çıkarak beden eğitiminin tanımlarını incelediğimizde; beden eğitiminin insan vücudu üzerinde bedensel form ile birlikte iskelet sistemini geliştirici etkisi olduğu, etkinliklere katılarak daha sosyal ve sorumluluk sahibi bir birey olduğu, çocukların birbirleriyle iletişim kurma becerilerinin geliştiği ve bireyin kendisine değer verme duygusunun geliştiğini tanımlardan çıkarabiliriz.

Yukarıda ki tanımlar ve beden eğitimi dersinin kazanımları incelendiğinde; her kademe ve seviyede öğrenim gören öğrencilerin yaşam boyu spor yapma alışkanlığı kazanmaları, adil oyunu benimseyen bireyler olmaları, yetenekli öğrencilerin Türk sporuna kazandırılarak ülke sporuna katkı sağlamaları amacıyla okullarda planlı ve programlı bir şekilde okullarda beden eğitimi dersi verilmesi gerekmektedir.

2.2. Spor

Sporun temel çıkış noktası geçmiş dönem içerisinde insanların doğa ile verdikleri savaşa dayandığı bilinmektedir. Daha sonra ki dönemlerde ise spor hayatın vazgeçilmez bir kavramı haline gelmiş ve uzun yıllar boyunca bilimsel araştırmalara konu olmakla beraber sporun kavramsal olarak birçok tanımlaması bulunmaktadır.

Türk Dil Kurumuna göre spor; bedeni veya zihni geliştirmek amacıyla kişisel veya toplu olarak gerçekleştirilen, bazı kurallara göre uygulanan hareketlerin tümü olarak tanımlanmaktadır (13).

Spor, insanı fiziksel, ruhsal, duygusal, ve sosyolojik açıdan geliştiren en önemli kültürel faktördür. Bireye ve topluma katkıları sayılamayacak kadar çok olan spor, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak da bir toplumun vazgeçilmezleri arasındadır (17).

Spor, dünya genelinde ve ülkemizde milyonlarca insanın faal olarak katılım

gösterdiği veya izleyici olarak pasif katılım gösterdiği bir etki alanıdır. Bazı insanlar sağlıklı bir bedene sahip olmak hedefiyle aktif olarak spor yaparken bazı kişiler ise rekreatif bir etkinlik olarak katılım göstermektedir. Bireyler olan stresi atmak, daha başarılı olmak, mutlu olmak, insanlar ile daha iyi etkileşim kurmak için olsa bile sporun içerisinde yer almakta ve sporu bu amaca ulaşmak için bir araç olarak kullanmaktadırlar (18).

Spor ortaklaşa bir uğraşı olmak sebebiyle insanlar arası toplumsal ilişkilerin ilerlemesine ve toplumsal katılımın yükselerek devam etmesine hizmet eden spor, aynı zamanda kişilerin bir araya gelmesini sağladığından dolayı özgürlük fikrinin yer etmesinde de katkı sağlar ve bireyler arasında işbirliğini ve birlikteliği de fazlalaştırır (19).

Spor bireylerin fizik ve ruh yapısının gelişimine katkı sağlamak ve iradesini kuvvetli yapmasıyla birlikte, grup etkinliklerinde kolaylık sağlamak, karşılıklı yardımlaşmayı oluşturup güçlendirmek ve kişinin kendine olan güvenini gerçekleştirmektedir. Spor sayesinde insan, iyi prestij, maddi ve ruhsal olanaklarda rahatlık, çevre ile pozitif ilişkiler, boş vakitlerde üretkenlik, günlük ve iş hayatında ilerleme, özet olarak hayatın her alanında alternatif kolaylıklar kazanır (20).

Spor insanları, sportif nitelikleri daha yukarıya taşımak için yoğun bir uğraşı içerisindedir. Her geçen zamanda hız, güç, dayanıklılık, çabukluk vb. çalışmalarda yeni ilkeler, teknik taktikler, yeni yöntemler geliştirmekte, sporcuları daha iyi bir seviyeye ulaştırma çabaları sürdürmektedir. Bütün bu uğraşlar sonucunda, bir sporcunun en üst performansa gelebilmesi için, etkinlikteki fizik kapasitesinin yanı sıra, zihinsel kapasitesinin de sporcunun performansına etki ettiği bilinmektedir (21). Bireysel oynanan sporlarda her sporcunun kendisinin psikolojik becerilerine uygun olan psikolojik durumların gerçekleştirilmesi, aktivite çalışmasının verimiyle, verilen teknik ve taktik harekete uyum sağlamanın sevk ve yönetimin düzeltilmesi ve bunların olağan hâle dönüştürmesi söz konusudur. Takım çalışmalarında ise, sporcunun takım arkadaşı ve rakip oyuncularla birlikte oluşturduğu sosyal alan, eğilimin sevk ve yönetimine ekstra bir psikolojik faktör katmaktadır (22).

Zorba'ya göre; kişilerin spora etkin katılım sağlamaları için bir takım nedenler şöyle açıklanabilir;

- 1- Bazı toplumsal ihtiyaçları tamamlamak

- 2- Sağlıklı bir yaşama sahip olmak, iyileşmeye istekli olmak ve daha fit bir yaşama isteği
- 3- Fiziksel görsellikte oluşacak ihtiyaçları karşılamak
- 4- Kaygı faktörü sonucu oluşan sonuçlardan kurtulmak
- 5- Spor sebebiyle entelektüel özellikler edinmek
- 6- Kişiyi mutlu eden hislere sahip olmak
- 7- Kişinin kendisine güveni olması ve özgüven gelişimini sağlamak
- 8- Deneyim sahibi olmak
- 9- Kişi kendi çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurmak
- 10- Maddi ve manevi gelir elde etmek ve bir takım imtiyazlar edinmek
- 11- Sağlıklı bir biçimde kilo azaltımı sağlamak ve mutlu olmak
- 12- Önceden öğrenilmiş temel özelliklere sahip olmak ve mevcut durumunu geliştirmek
- 13- Hastalık ve sağlık problemlerine karşı bağışıklık kazanmak
- 14- Fitlik, fiziksel olarak göze hoş görünen bir yapı kazanıp kendi ilerlemesini sağlamak
- 15- Rekreatif zamanı etkin biçimde değerlendirmek
- 16- Kişinin kendisine olan saygısını artırmak (18).

Spor kelimesi yukarıda açıklanırken, sadece bedensel ve ruhsal bir faaliyet olmadığını belirtmek oldukça önemlidir. Spor kavramını herhangi bir faaliyet veya izleme aracı olarak belirtmek dar bir tanım olacaktır. Çünkü spor yerel ve uluslararası platformda en güçlü ve yeri her geçen gün daha da önem kazanan pazarlardan biridir.

Günümüzde insanlar her yerde hızlı bir değişim ile karşı karşıyadır. Bu değişimler ve teknolojik ilerlemeler insanlar üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler bırakmaktadır. Eğitimin genel prensiplerinden hareketle, eğitimin önceliğinin nitelikli insan gücü yetiştirmek olduğunu söyleyebiliriz. Nitelikli insan gücü ifadesindeki amaç birçok insani yönden sağlıklı olmayı gerektirir. Dolayısıyla beden eğitimi ve sporun hayat öğretimdeki rolünü ortaya çıkarır. Yukarıda beden eğitimi ve sporun tanımlarını kısaca bir tablo ile özetleyecek olursak;

Tablo 2.1. Beden Eğitimi ve Spor arasındaki farklar (23).

Beden Eğitimi ve Spor Arasındaki Farklar	
Beden Eğitimi	Spor
Yarışma değildir.	Bir yarışmadır.
Reklam aracı değildir.	Reklam aracıdır.
Meslek değildir.	Bir meslektir.
Üretime katkı sağlamaz.	Üretime katkı sağlar.
Toplumlar arası ilişkiyi artırmaz.	Toplumlar arası ilişkiyi artırır.
Seyir vasıtası değildir.	Seyir vasıtasıdır.
Politika aracı değildir.	Politika aracıdır.
Profesyonel uğraşı olarak yapılmaz.	Profesyonel uğraşı olarak yapılır.

Yukarıda Tablo 2.1’ de belirtilen farkları yorumlamak gerekirse; beden eğitimi kavramında rekor kırmak, şampiyon olmak, belirli bir amaca göre hareket etmek, profesyonel olacak şekilde bir meslek olarak görmek gibi kavramlar çok önemli değilken, spor kavramında bu kavramların çok daha önemli olduğu anlaşılmaktadır.

2.3. Sportmenlik

Yarışma yani rekabet bir sosyal hayat tecrübesidir ve birçok kişi hayata tutunmak ya da yaşamda var olmak için bir şekilde diğer şartlar ile mücadele eder. Yarışma, daha önceden ortaya çıkarılan kurallar himayesinde kişiler veya takımlar arasında kazanım sağlamak için yapılan bir faaliyettir. Yarışma; kazanım sağlanana kadar belirlenen süre içerisinde bir mücadele olduğu zaman ortaya çıkar (24).

Sportmenlik, spor faaliyetleri alanında ahlaki ve sosyal değerlerle etkileşimli, kapsamlı ve davranışları ile örnek oluşturan, belirlenen kaidelere göre davranıp bu davranışlar ile tutarlı şekil gibi yansısı da; aynı zamanda sportmenlik çerçevesinde gösterilen hareketler rekabet içerisinde olunan spor alanında görülmesini istemediğimiz olumsuz hareketlerin azalmasına yardımcı olabilmektedir (25).

Sportmenlik ilk olarak insan onuruna sergilenen saygının tanımı olarak kendini ifade etmiş ve sporun her alanında ve her aşamasında dürüst bir şekilde oyun oynamaya sebep olan bir ahlaki değer olarak kendini spor dünyasına kabul ettirmiştir (26).

Spor tanımı içinde öne plana çıkan, ilk olarak bir ahlak ifadesi ve terbiye unsuru olarak kabul gören sportmenlik; centilmenlik, hak, adalet, başkalarına saygı ve oyunun belirlenen kurallarına uyma gibi insani özellikleri barındırırken kurallara uymama, yalan, hile gibi toplum tarafından kabulü uygun görülmemeyen davranışları da kabul edilmediği ifade edilmiştir (27).

Uluslararası Sportmenlik Birliği tarafından sportmenliği geliştirecek sekiz prensip şöyle açıklanmıştır: Kazandığınızda övünmeyin, takım arkadaşlarınıza bağlı kalın, sınırlarınıza hâkim olun, şiddetten sakının, kurallara itaat edin, kendinizi formda tutun, yenilgide yıkılmayın, sağlıklı bir vücut için açık fikirli ve güçlü ruhlu olun (28).

Sporda centilmenlik ülkemizde daha çok sportmenlik olarak kullanılmaktadır. Samimiyet, cesaret, sabır, kendini kontrol etme, başkalarına saygı duymak, kibarlık, asalet gibi özelliklerin önemini vurgulayan bir kavramdır (29).

Yıldıran ve Balçıkkanlı (2011) sportmenlik yönelimini; “Bir kişi, tehlikede ya da sıkıntıda olan birisiyle karşılaştığında o kişiye yardımcı olma isteği ve kendisinin o andaki amacını sürdürme arasındaki istek ile bir çelişki yaşadığında kişinin ahlaki noktaları ortaya çıkma eğilimi göstermektedir. Sporda da ahlaki ikilem yaratan durumlarla çok sık karşılaşmaktadır. Ne yazık ki spor ortamında karşılaşılan bu tip ikilem durumlarında sporcuların seçimi daha çok sportmenlik dışı davranışlardan yana olmaktadır. Bu durum özellikle profesyonel düzeydeki yakın temaslı takım sporlarında yaşanmaktadır” olarak tanımlamışlardır (30).

Kayısoğlu ve ark. (2015) aktardığı gibi, sportmenlik tanımının toplum içinde kabul gören anlayışı genelde spor içerisinde yer alan sosyal ve ahlaki ilişkiler hakkındaki normatif kurallarla ilgilidir, ayrıca sportmenlik ruhuna uygun sergilenen davranışlar bütünü olarak ifade edilir (31).

2.3.1. Sportmenlik Dışı Davranışlar

Sportmenlik tanımı en kapsamlı tanım ile spordaki sosyal ve ahlaki ilişkinin normal olma durumu ile açıklanmaktadır. Sporun ahlakına uygun nasıl hareket edileceğini ön gören erdemli yâda düzgün hareketleri içine almaktadır (29). Fakat insanların rakipleri karşısında kazanma isteği, arzusu bu erdemli davranışların dışına çıkmasına sebep olabilmektedir.

Spor faaliyetlerinde, sporun hedefi dışında bazı kabul edilmeyen hareketlerin sergilendiği izlenmektedir. Bir sporcunun ilk olarak kendisinden başlayan spor kurallarına uymayan hareketleri faul yapmak, centilmenlik dışı aşırı kuvvete başvurmak, yasaklı madde kullanmak, müsabakayı bilerek kaybetmek yani şike yapmak ve müsabakanın seyrini ve sonucunu etkileyen kararlar vermektir. Bunların yanı sıra spor müsabakalarının takibini yapan seyircinin olumsuz hareketleri takip etmektedir (32).

İnsanların kazanma isteği, estetik ve müsabaka içindeki heyecan dolu duygu ile insanları arkasından koşturan “spor” senelerdir bilimsel araştırmalarda kendisine yer bulmuştur. Kişilerin sporun içinde olması, ruhsal ve bedensel olarak ilerlemesine imkân sağlarken, bir takım sportmenlik tanımı içerisinde kendisine yer bulmayan davranışlarda bulunmasına neden olabilmektedir. Bu hareketlerin ilk sıralarında başında “sporda şiddet ve saldırganlık, doping, küfür, şike” gibi ifadeler yer almaktadır (33).

Hile ve Aldatma

Türk Dil Kurumu sözlüğünde yer alan tanımı ile Hile; ‘Birsini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen’ anlamına gelmektedir. Aldatmak ise; ‘Beklenmedik bir davranışla yanıltmak’ anlamına gelmektedir (13). Tanımlardan da anlaşılacağı gibi hile veya aldatma ile haksız kazanç için yapılabilecek olup, sportmenlik dışı bir davranış olarak ifade edilebilir. Günümüz de büyük pazarı olan spor branşlarında (Futbol, Voleybol, Basketbol) görüntülü değerlendirme sistemi getirilmiştir. Bunun en büyük sebebi ise sporcuların haksız kazanç olarak elde edeceği gol, sayı, faul vb. kazançların önüne geçebilmek için getirilmiştir. Bu da sporda hile ve aldatmanın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Şiddet

Türk Dil Kurumunun güncel sözlüğünde yer alan ifadesi ile Şiddet; ‘Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duygu veya davranışta aşırılık’ anlamlarına gelmektedir (13). Sportif yarışma veya müsabakalar esnasında sporcuların psikolojik, fizyolojik, biyolojik ve çevresel faktörlerden etkilenerek rakibine, hakeme ya da takım arkadaşlarına karşı gerçekleştirmiş olduğu kural dışı hareketlere, sporda şiddet denilmektedir (34).

Şiddet ve saldırganlık genellikle birbirine benzer veya bir arada kullanılan kavramlar olarak bilinmektedir.

Şiddet ve saldırganlık kelimeleri ile spor tanımının birlikte söylenmesi kabul edilebilir bir olgu değildir. Spor tanımının en temel sebeplerinin içinde şiddet tabirinin yer almama durumu vardır. Ancak sporun içerisinde yer alan sporcular, seyirciler, yöneticiler ve taraftarlar arasında sözlü veya fiziki şiddet içeren hareketlerinde olduğu zaman zaman görülmektedir (35).

Şiddet veya saldırganlık toplum içerisinde bulunması kabul edilemez bir olgu olmakla beraber kazanma duygusunun öne çıktığı süreçlerde sporun içerisinde bazen görülmesi mümkündür.

Küfür

Her yerde ve her zaman kullanılmayan veya kullanılmaması gereken çoklukla eğitimsiz kişilerin söylediği söz veya deyim olarak tanımlanır (13). Toplum yaşamının içerisinde yer alan ve sık kullanılan “argo” doğal bir sonuç olarak spor seyircisi ve etkileşim için iletişim amacı ile kullandığı dilde görülmektedir (36).

Fakat “küfür” bahsi geçen toplum içi bazı argo tabirlerin ilerisinde, kötü ve yakışsız bir hareket olarak kabul görür. İnsanların ani bir refleks ile ağızından çıkan ve sonucu oldukça kötü durumlara neden olabilen küfür kabul edilmeyen hareketler içerisinde sayılır (33). Günümüz şartlarında kutsal değerler genel olarak küfre bahis olmaktadır. Tribünde müsabakayı takip eden seyirciler, hakem harici karşı taraftarlara da küfür ederse bu, holiganlığa sebep olabilir. Maç sonu gerilimler genel olarak küfür sonucu ortaya çıkmaktadır (37).

Günümüzde yaygın olarak toplum içinde de kullanılan küfür spor müsabakalarında daha yoğun şekilde kullanılmaktadır. Bunun önüne geçilebilmesi için tribün kapatma, elektronik biletlere bloke koyma, kadın seyircilerin tribünde müsabakaları izlemesi gibi tedbirler alınmaya çalışılsa da çok olumlu sonuç vermediği görülmektedir.

Şike

Herhangi bir spor müsabakasının sonucuna etki etmek için maddi veya manevi bir kazanım sonucu varılan uzlaşi olarak tanımlanmaktadır (13). Ekici (2013)’ ye göre; Sporun hangi aşamasında olursa olsun şike yapılması hoş karşılanmayan bir hareket

iken gerek çıkar, yarar ve hak edilmeyen başarı kazanma, ayrıca spor tacirlerinin spor üzerinden kazanım elde etme sebebiyle başvurulan sportmenlik dışı hareket şeklidir. Ekici; şikeyi aşağıdaki biçimde ayırmıştır.

Taraf şikesi; müsabakalara katılım sağlayan tarafların sporcu, yönetici, kulüpler vs. kendi aralarında uzlaşmaları olarak tanımlanmaktadır. Taraf şikesinde menfaat gözetilmekte olup sporcu, yönetici, kulüpler kendi aralarında uzlaşarak spor müsabakalarında belli bir değer karşılığında müsabakayı satabilmektedirler.

Hatır şikesi; bireysel ya da bölgesel sebeplerle maddi çıkar karşılığı olabileceği gibi çıkar karşılığı olmayan şike çeşididir. Bu şike çeşidine Türkiye’de rastlanmaktadır. Bazı kulüpler ligde kalmasını istediği takımın küme düşmemesi için rakip takımla anlaşmakta ve aralarında oynanan müsabakadan yenilgi ile ayrılabilirler.

Hakem şikesi; hakemlerin finansal çıkar karşılığı müsabakaları kişi ya da kulüp lehine yönetim sergilemeleridir. Hakemlerin bazı durumlarda finansal çıkar için şike yoluna gittiği görülmektedir.

Kazanma amacı olmadan yapılan şike; bir sporcu için katılmış olduğu müsabakanın önemli olmaması, kazanma ihtimalinin olmaması veya takım arkadaşlarından herhangi birisine yardımda bulunma amacıyla spor ahlakına uygun davranışta bulunmaması şeklinde tanımlanmaktadır (38).

Doping

Doping; İngilizce kökenli bir tabir olup “Dopa” ismi ile adlandırılan bitkiden elde edilen bir Güney Afrika içeceğinden ismini almaktadır. Dopa insanı önce uyaran, daha sonra kuvvetlendiren bir tesir ile ortaya çıkmaktadır. Güney Afrika’yı himayesi altına alan İngilizler zamanla bu kelimeyi kendi dillerine almış ve doping tabiri böylelikle var olmuştur (39).

Diğer bir açıklamada ise; Doping herhangi bir müsabık sporcunun vücudundan alınan örnekte; spora yönelik kapasitesini yükseltme ihtimali bulunan veya kişisel beden ve ruh sağlığını sebepsizce riske eden veya spor ahlakına uygun olmayan bir madde veya fiziksel yöntemin ortaya çıkarılması, kullanılması ve kullanıldığı zaman da delilin bulunma durumu” şeklinde ifade edilmiştir (40).

Bu tanımlardan yola çıkarak sporcuların performanslarını üst düzeyde tutabilmek için antrenman, beslenme ve uyku düzeni gibi gereksinimleri karşıladıktan sonra

istenilen düzeyde performans verememeleri ve sürekli kazanma isteğinden dolayı yasaklı maddelere başvurmaktadırlar. Rekabet kavramının değil sportmenlik kavramının ön plana çıkarılarak bu maddelerden uzak durarak sporun eşitlik ilkesi ışığında yarışmalara katılım sağlanmalıdır.

Dünyada geniş olarak ifade edilen ve İngilizce bir tabir olarak kabul gören fair play'in "sporda centilmenlik" anlamı taşıdığı bilinmektedir. Fair-play; doğrulukla, adaletli oyun, oyun kurallara uyan, karşı yarışmacıya saygı duyma, haksız kazanımları kabul etmeme, karşı yarışmacının hak etmeyerek kazanım sağladığı dezavantajları kendi aleyhimize çevirmemek ve en fazla önem gösterilmesi gereken karşı yarışmacıyı yenmekten değil de karşı yarışmacı ile birlikte performans sergilediği oyundan haz almaya, rakibinin attığı gollerinde güzelliğini takdir etmek anlamına gelmektedir (26).

2.4. Fair Play

Fair-play tabiri ilk olarak 18. Yüzyılın sonlarına doğru İngiltere’de okul sporunu ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Sözcük kökeni İngilizce olup fair-play kelimesi temelinde birleşik bir ifade olan "fairness" kelimesi vardır. "Fairness" kelimesi, sarf edilen çabada dürüst şekilde hareket etmek, hakları korumak, şövalyeye, yiğitçe, insana yakışan bir biçimde yaşamak anlamına gelir (41).

Genel olarak fair-playi üç anlamda şekillendirebiliriz. İlk anlamı "iyi oyun" anlamında kullanılmıştır. İkinci anlamı ise "iyi oyunu ortaya koyacak ruh hali ve sporcuya yakışan davranış kalıbı" olarak kullanılmıştır. Son anlam olarak "iyi oyunun meydana gelmesi için oyunda bulunan kişilerin yapmak zorunda oldukları davranış ve tutumlarının tümü" şeklinde kullanılmıştır. Bu durum Fransa ülkesinde ilerleyen yıllarda sporda, oyun sahalarında, alanlarında ve sosyal yaşamda "genel dürüstlüğü" temsil etmiştir (42).

Orhun, Fair-Play kavramını iki şekilde tanımlamıştır; Resmi fair-play, kurallarına bakarsak öncesinden belirlenmiş bir müsabakada sporcu ve spor seyircilerinin belirlenen müsabaka kurallarına uyum sağlamaları gerekmektedir. Bu kurallar çerçevesinde bir müsabık sporcu, kuralları önceden belirlenen, oyunu kaybetmemek veya kendi tarafına döndürebilmek adına olan kuvvetini ortaya çıkaracaktır. Resmi olmayan fair-play ise müsabakaya katılım sağlayan spor elemanlarının ve spor seyircilerinin müsabakanın belirlenmiş çerçeve kurallarına uyum sağlamanın yanında, dünya genelinde kabul gören etiği temsil eder. Bu süreç içerisinde

sporcuların, müsabakanın stresli zamanında kendi bilgi, maharet ve kabiliyetleri ile kazanamadıkları üstünlük ve menfaatlerden vazgeçerek, rakiplerinin şahsına ve ahlaki değerlerine saygı duyması adil bir müsabaka ortaya koymaları adına en iyisini yapmaya çaba sarf etmesi anlamına gelmektedir (43).

2.4.1. Türkiye’de Fair Play

19. Yüzyıl ve öncesinde Türk sportif aktivitelerinde fair play’e ait davranışlar sergilenmektedir. Fair play kavramının Türkçeye girmesiyle beraber aynı anlam taşıyan çeşitli sözcükler bulunmaktadır. Fair play kavramı centilmenlik, sportmenlik veya efendilik kavramıyla ifade edilmektedir. Doğrudan fair play’ e ilişkin ilk kaynak Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından çevirisi yaptırılarak 1994 yılında yayımlanan, “Sporda Erdemlik-Fair Play” adlı eserdir. Böylelikle fair play kavramı Türkçeye “sporda erdemlik” olarak girmekle beraber sonralarında ise “sportif erdem” kavramı benimsenmiştir (44).

Fair play; sporcu bireylerin müsabaka zamanında, zor olan durumlarda esnasında bile belirlenen müsabaka kurallarına sabırlı, şuurlu (bilinçli) ve insicamlı (tutarlı) biçimde bağlı olmaları; fırsat eşitliği içerisinde hak etmedikleri kazanımları kabul etmemeyi, rakibin hak etmediği kazanımlarında faydalanmamayı, rakibi bir düşman olarak görmemeyi, müsabakanın oynanabilmesi için rakibi kendisi ile aynı şartlara sahip oyuncu olarak kabullenmeleri ve ona göre kıymet vermelerini savunan bir ideolojik görüştür (45).

Türkiye’de, ilköğretim ve ortaöğretimde öğrenim veren okullarda beden eğitimi dersleri, "İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları" planlamaları ile uygulanmaya konulmaktadır (46).

Bu program çerçevesinde beden eğitimi ve spor dersinde hedeflenen 18 gaye içerisinde fair Play ile ilgili olarak, "Dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme" gayesi kendisine alan bulunmaktadır. Bu hedeflere yönelik davranışlar ise eğitim-öğretim programında şöyle sıralanmıştır:

- Grup içerisinde oyun oynamaya hevesli olma,
- Oyun ve yarışma içinde kendi takım arkadaşlarına ve rakip takımın oyuncularına saygı duyma,

- Spor yöneticilerinin uyarılarına ve hakemin vermiş olduğu kararlara saygılı olma,
- Oyun ve yarışmalarda başarı sağladığı zaman fazla sevinmeme,
- Oyun ve yarışmada yenilgi aldığı zaman, ilerleyen zamanlarda başarılı olabilmek adına daha çok çalışma isteğinin olması,
- Oyun ve yarışmaları kazanmak için belirlenen kuralların dışına çıkmama,
- Oyun ve yarışmalarda, kazanmanın mutluluğunu, kaybetmenin hüznünü takım paydaşları ile yaşamak.

Yukarıda belirtilen eğitim-öğretim programının kazanmayı hedeflediği ve bu hedefe yönelik olarak söz konusu hareketlerin, belirlenen kurallar çerçevesine riayet etmenin daha ilerisinde, uygun resmi Fair Play fikrinin vurgulanarak benimsetilmeye çalışıldığı görülmektedir (47).

Fair play, felsefi bir düşünce olarak da karşımıza çıkmaktadır. Spor hayatının bize ve gelecek nesillerimize aşılmasını hedeflediğimiz olumlu davranışlar ve hayata karşı verilmesi gereken olumlu mesajlar için, sporu tüm yönleriyle ele alarak özümsemesini tavsiye eder. Spor alanında “üst ahlak” düşünce “fair play” ruhunu taşımak ile simgelenir. Fair play oyunlar esnasında oyuncu ve seyircilerin yalnızca oyun kurallarına uyum sağlamaları değil evrensel olarak ahlaki davranış ve tutumları temsil eder (48).

Şekil 2.1. Fair-Play kavramının özeti (49).

2.5. Spor Liseleri Genel Bilgiler

Türkiye de Spor Lisesi ilk olarak 01.02.2005 tarihli 25714 sayılı resmi gazetede yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Spor Liseleri yönetmeliğine istinaden kurulmuştur (50). Bu yönetmelik sonrasında 16.06.2009 tarihinde 27260 sayılı olan resmi gazetede yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği ile değişmiştir (51). Spor Liseleri 25.09.2018 tarihi 17410786 sayılı resmi yazı ile Ortaöğretim Genel Müdürlüğünden, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır.

Spor liseleri; Eğitim gören öğrencilere beden eğitimi ve spor dalında temel spor bilgisi ve spor becerileri kazandırmayı, beden eğitimi ve spor alanında kendisini geliştirmiş insan yetiştirilmesine öncülük etmeyi amaçlar. Spor dalında yapılan yetenek belirleme sınavlarında, öğrencilerin esneklik, dayanıklılık ve koordinasyon, çabukluk ve hız, kuvvet, ritim, sporcu geçmişi, takımdaki ve bireysel sporlardaki başarıları gibi değişkenlere bakılarak değerlendirme yapılmaktadır. Milli sporcu unvanı kazanmış olan sporcu öğrenciler ile takım sporlarında ulusal ve uluslararası derece elde etmiş olan yetenekli öğrencilerin spor liselerinde eğitim almalarına imkan sağlar (52).

Alanda diploma Güzel Sanatlar Lisesi; Spor Lisesi, Spor Lisesi mezunlarına Antrenörlük belgesi (Antrenör Eğitim Yönetmeliğinin Ortaöğretim mezunlarının hak ve muafiyetleri başlıklı 23. maddesindeki «Spor liselerinden mezun olanlara eğitim gördüğü yalnızca bir spor dalında, diğer ortaöğretim kurumlarından mezun olanlara ise ders müfredatlarının temel eğitim derslerine uygunluğu halinde yalnızca eğitim gördüğü bir spor dalında yardımcı antrenörlük belgesi almaya hak kazanır.» hükmüne göre Antrenörlük belgesi düzenlenir (52).

Yönetmelikte belirtilen Spor Liselerinin amaçları şöyle sıralanabilir; Eğitim gören öğrencilerin Türk Eğitim sisteminin hususi ve genel hedeflerinin yanında güzel sanat liseleri ve spor liseleri alanında;

a) Talep, alaka veya kişisel kabiliyet hedeflerinde güzel sanat lisesi ve spor lisesi öğretimi ile alakalı esas bilgi ve beceriler elde etmesine yönelik eğitim görmeleri ve eğitim gördüğü alanlarda başarıya ulaşan kişiler olarak gelişmelerini,

b) Güzel sanat lisesi ve spor ile alakalı yüksek tahsil düzeyine hazır hale gelmelerini,

c) Türk sanatı, kültürü ve sporunun gelişimine katkı sağlayan ve ülkeyi başarıyla simgeleyen kişiler olarak gelişmelerini,

ç) İş birliği dâhilinde emek verme ve birlikte hareket etme huyunu elde ederek ekip ruhu ile hareket etmelerini,

d) Alanları ile ilgili çalışmalar göstererek değerlendirme ve sahada uygulanabilirlik olgunluğuna erişebilmelerini,

e) Ulusal ve uluslararası sportif ve sanatsal faaliyetleri izleyerek bilgi, beceri ve kültürlerinin gelişimini sağlamak,

f) Spor alanında ahlaki ve terbiyesiyle sanatçı duygusunu idrak eden kişiler olarak gelişmelerini sağlamaktır (51).

Spor Liseleri kontenjanı yönetmelik kapsamında şöyle belirtilmiştir;

a) Bir eğitim öğretim döneminde güzel sanat liselerinin ilgili bölümlerine her birisine kaydı yapılacak öğrenci sayısı otuz öğrenciyi; spor bölümünde eğitim alacak öğrenci sayısı ise doksan öğrenciyi geçemez.

b) Okul idaresi tarafından uygun görülen ve il ya da ilçe millî eğitim müdürlüğü tarafından belirlenen, bölümlere göre dokuzuncu sınıflara kaydı yeni yapılacak öğrenci kontenjan sayısı, her mayıs ayının son haftası içinde Bakanlığın ilgili eğitim öğretim bölümüne bildirilir ve ilgili bölümce duyurusu yapılır.

c) Mevcut sınıflarda öğrenci sayısı otuz öğrenciyi geçemez. Fakat sınıfını tekrar eden öğrenci olması durumunda bu sayının fazlası olabilir (51).

Spor Liselerine öğrenci seçimi ve kayıt bilgileri yönetmelik kapsamında şöyle belirtilmiştir;

a) Öğrenci belirlemesi yapılırken, ağustos ayının birinci haftasında okul tarafından belirlenen komisyonca iki kademeli yetenek sınavı ile belirlenir. Sınavların resmî tatil zamanları ile denk gelmesi durumunda, resmi tatil gününü takip eden hafta içinde sınav yapılır. Lüzum görülmesi dahilinde sınavlara resmi tatil günü olan hafta sonları da devam edilir.

b) Seçilen komisyon, ilgili okul müdürü başkanlığında bölümler için farklı alanlardan belirlenen beş öğretmenden oluşturulur. Seçilen komisyon üyelerinin üçü sınavı yapılan okulun öğretmenleri, diğer iki seçilen kişi ise il ya da ilçe millî eğitim

müdürlüğü tarafından belirlenmiş diğer okullarda çalışan öğretmenlerin arasından belirlenir. Gerekli görülmesi halinde il ya da ilçe millî eğitim müdürlüğü tarafından öğretmenlere görev verilebilir.

c) Seçilen komisyon, sınava yönelik puanlama kriterlerini belirler. Puanlama, 100 (yüz) tam puan üzerinden değerlendirilir.

d) Yapılan değerlendirme sonrasında il iki düzey sınav sonuçlarının aritmetik ortalaması dikkate alınır ve bütün bölüm için 50 (elli) puan seviyesini geçen öğrencilerinden daha yüksek puana sahip öğrenciden başlayarak sıralama belirlenir. Belirlenen öğrenci sayısınca asıl ve yedek kişi listesi duyurulur.

e) Kesin kayıt yapılırken, asıl öğrencilerin listesi temel alınarak ağustosun ikinci haftası içinde gerçekleştirilir. Kayıtlarda açık kontenjan olması halinde; yedek öğrenci listesinden almış oldukları puanlardan sıralamasına bakılarak açık kontenjan sayısına denk olacak şekilde kesin kayıt yaptırmaya hak kazanan öğrenciler tespit edilerek ağustosun üçüncü haftasını takip eden birinci iş günü çalışma saatinin sonunda okul müdürlükleri tarafından duyurulur ve yedek listesinden okula kesin kayıt yapma hakkı elde eden öğrencilerin okula kayıtları ağustos ayının üçüncü haftasını izleyen dört çalışma günü içinde yapılır. Bu şartlara rağmen açık kontenjanı kalan okullar, yedek öğrenci listesinden kayıtlara ağustosun son haftasının çalışma saati sonuna kadar devam ederler.

f) Açık kontenjanı olan fakat yedek listesinde öğrenci bulunmayan ya da yedek listede yeteri kadar öğrencisi olmayan okullar, eylülün ilk haftası içinde ilk belirlenen sınav şartları ile yeniden sınav ile öğrenci kaydı alır (51).

2.5.1. Türkiye’de Eğitim Veren Spor Liseleri

Türkiye’ de eğitim veren spor liselerini tablo 2.2 de gösterilmiştir (53).

Tablo 2.2. Türkiye’ de eğitim veren spor liseleri

S.No	İL	İLÇE	LİSE
1	Adana	Sarıçam	Sarıçam Spor Lisesi
2	Adana	Seyhan	Şehit Ahmet-Mehmet Oruç Spor Lisesi
3	Adıyaman	Merkez	Adıyaman Spor Lisesi
4	Afyon	Merkez	Afyonkarahisar Spor Lisesi
5	Ağrı	Merkez	Ağrı Spor Lisesi
6	Aksaray	Merkez	Aksaray Spor Lisesi
7	Amasya	Merkez	Şehit Ferhat Erdin Spor Lisesi
8	Ankara	Mamak	Şehit Ali Alıtkan Spor Lisesi
9	Ankara	Yenimahalle	Ankara TVF Spor Lisesi
10	Antalya	Alanya	Alanya Mevlüt Çavuşoğlu Spor Lisesi
11	Antalya	Kepez	Antalya Spor Lisesi
12	Antalya	Kumluca	Kumluca Spor Lisesi
13	Ardahan	Merkez	Ardahan Spor Lisesi
14	Aydın	İncirliova	Aydın İncirliova Spor Lisesi
15	Batman	Merkez	Batman Spor Lisesi
16	Bitlis	Merkez	Ziya Eren Spor Lisesi
17	Bolu	Merkez	Bolu Spor Lisesi
18	Burdur	Merkez	Burdur Spor Lisesi
19	Bursa	İnegöl	İnegöl Spor Lisesi
20	Bursa	Osmangazi	Bursa BTSO Celal Sönmez Spor Lisesi
21	Çorum	Merkez	Çorum Spor Lisesi
22	Denizli	Bozkurt	Denizli Bozkurt Spor Lisesi
23	Diyarbakır	Yenişehir	Diyarbakır Spor Lisesi
24	Düzce	Merkez	Düzce Spor Lisesi
25	Edirne	Merkez	Edirne Kırkpınar Spor Lisesi
26	Elazığ	Merkez	Kaya Karakaya Spor Lisesi
27	Erzincan	Merkez	Erzincan Spor Lisesi
28	Erzurum	Aziziye	Erzurum Spor Lisesi
29	Eskişehir	Tepebaşı	Eskişehir Eğitimciler Spor Lisesi
30	Gaziantep	Nizip	Nizip Spor Lisesi
31	Gaziantep	Şahinbey	Gaziantep Spor Lisesi
32	Giresun	Merkez	Giresun Spor Lisesi
33	Gümüşhane	Merkez	Gümüşhane Spor Lisesi
34	Hakkari	Merkez	Hakkari Spor Lisesi
35	Hatay	Antakya	15 Temmuz Şehitler Spor Lisesi
36	Iğdır	Merkez	Iğdır Spor Lisesi
37	Isparta	Merkez	Isparta Spor Lisesi
38	İstanbul	Ataşehir	İstanbul Prof Faik Somer Spor Lisesi
39	İstanbul	Beykoz	Türkiye Futbol Federasyonu Meral-Celal Aras Spor Lisesi
40	İstanbul	B.çekmece	Ruhi Sarıalp Spor Lisesi
41	İstanbul	Sultanbeyli	Naim Süleymanoğlu Spor Lisesi
42	İzmir	Buca	Buca Atatürk Spor Lisesi
43	İzmir	Foça	Foça Recep Kerman Spor Lisesi
44	K.Maraş	Onikişubat	Kahramanmaraş Spor Lisesi
45	Karabük	Ovacık	Karabük Ovacık Spor Lisesi
46	Karaman	Merkez	Karaman Spor Lisesi
47	Kars	Sarıkamuş	Kars Sarıkamuş Spor Lisesi
48	Kayseri	Kocasinan	Kayseri Spor Lisesi

49	Kırıkkale	Yahşihan	Şehit Hakan Yorulmaz Spor Lisesi
50	Kırklareli	Merkez	Kırklareli Bilal Yapıcı Spor Lisesi
51	Kırşehir	Merkez	Kırşehir Spor Lisesi
52	Kocaeli	Kartepe	Kocaeli Hayrettin Gürsoy Spor Lisesi
53	Konya	Doğanhisar	Konya Şehit Ahmet Baş Spor Lisesi
54	Konya	Karatay	Karatay Hamza Yerlikaya Spor Lisesi
55	Konya	Selçuklu	Konya Spor Lisesi
56	Kütahya	Merkez	Kütahya Spor Lisesi
57	Malatya	Battalgazi	Malatya Spor Lisesi
58	Manisa	Yunusemre	Manisa Spor Lisesi
59	Mardin	Kızıltepe	Kızıltepe Spor Lisesi
60	Mersin	Mezitli	Mersin Naim Süleymanoğlu Spor Lisesi
61	Muş	Merkez	Muş Spor Lisesi
62	Niğde	Merkez	15 Temmuz Şehitleri Spor Lisesi
63	Rize	Güneysu	Güneysu Spor Lisesi
64	Sakarya	Serdivan	Sakarya Spor Lisesi
65	Samsun	İlkadım	Samsun Gülizar-Hasan Yılmaz Spor Lisesi
66	Şanlıurfa	Karaköprü	Şanlıurfa Spor Lisesi
67	Şanlıurfa	Viranşehir	Viranşehir Spor Lisesi
68	Siirt	Merkez	Şehit Zafer Kılıç Spor Lisesi
69	Sinop	Merkez	Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi
70	Şırnak	Merkez	Şırnak Spor Lisesi
71	Sivas	Merkez	Sivas Ahmet Ayık Spor Lisesi
72	Tekirdağ	Çorlu	Gazi Mustafa Kemal Atatürk Spor Lisesi
73	Tokat	Merkez	Şehit Aydoğan Aydın Spor Lisesi
74	Trabzon	Ortahisar	Trabzon Spor Lisesi
75	Tunceli	Merkez	Tunceli Spor Lisesi
76	Uşak	Merkez	Uşak Spor Lisesi
77	Van	Tuşba	Van Spor Lisesi
78	Zonguldak	Kilimli	Eren Enerji Spor Lisesi

Tablo 2.2 2019-2020 Eğitim Öğretim yılına göre düzenlenmiştir.

2.5.2. Spor Liseleri Ders Programı (Ortak Dersler)

Spor liseleri ortak ders programı tablo 2.3 de gösterilmiştir (53).

Tablo 2.3. Spor liseleri ortak ders programı

Spor Lisesi Haftalık Ders Programı - Ortak Dersler				
Dersler	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Türk Dili Ve Edebiyatı	5	5	5	5
Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi	1	1	1	1
Tarih	2	2	-	-
T.C. İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük	-	-	2	-
Coğrafya	2	2	-	-
Matematik	5	5	-	-
Fizik	2	2	-	-
Kimya	2	2	-	-
Biyoloji	2	2	-	-
Sağlık Bilgisi	1	-	-	-
Felsefe	-	-	2	-
Yabancı Dil	3	2	2	2
Müzik/Görsel Sanatlar	1	1	1	1
Trafik Ve İlkyardım	-	-	-	1
Temel Spor Eğitimi	3	-	-	-
Spor Anatomisi Ve Fizyolojisi	-	-	2	-
Beden Eğitimi Ve Spor Tarihi	-	-	-	2
Antrenman Bilgisi	-	-	-	2
Sporcu Sağlığı	-	-	2	-
Spor Yönetimi Ve Organizasyonu	-	-	-	2
Spor Psikolojisi Ve Sosyolojisi	-	-	-	2
Spor Ve Beslenme	-	-	2	-
Eğitsel Oyunlar	-	2	-	-
Genel Cimnastik	-	2	-	-
Ritim Eğitimi Ve Halk Dansları	-	-	3	-
Atletizm	-	-	2	2
Artistik Cimnastik	-	-	-	2
Takım Sporları	4	4	4	4
Bireysel Sporlar *	-	4	4	4
Spor Uygulamaları **	4	4	4	4
ORTAK DERS SAATİ TOPLAMI	37	40	36	34

Tablo 2.3'e göre Spor liselerinde öğrenim gören öğrencilerin (9-10-11-12) çeşitli sınıf düzeylerinde haftalık okutulan temel dersler ile spor alanında yer alan çeşitli derslerde de eğitim aldıkları görülmektedir.

2.5.3. Spor Liseleri Ders Programı (Seçmeli Dersler)

Spor liseleri seçmeli ders programı tablo 2.3 de gösterilmiştir (53).

Tablo 2.4. Spor liseleri seçmeli ders programı

Spor Lisesi Haftalık Ders Programı - Seçmeli Dersler		9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Dil ve Anlatım	Türk Dili Ve Edebiyatı (2)	-	-	3	3
	Diksiyon Ve Hitabet (1)	1	-	1	1
	Osmanlı Türkçesi (3)	2	-	2	2
	Okuma-Yazma Becerileri Eğitimi (1)	2	-	2	2
Matematik ve Fen Bilimleri	Temel Matematik (2)	-	-	2	2
	İleri Matematik (2)	-	-	4	6
	İleri Fizik (2)	-	-	4	4
	İleri Kimya (2)	-	-	4	4
Sosyal Bilimler	İleri Biyoloji (2)	-	-	3	3
	Astronomi Ve Uzay Bilimleri (1)	(1)(2)	-	(1)(2)	(1)(2)
	Seçmeli Tarih (2)	-	-	(2)(4)	(2)(4)
	Seçmeli Coğrafya (2)	-	-	(2)(4)	(2)(4)
	Çağdaş Türk Ve Dünya Tarihi (1)	-	-	-	(2)(4)
	Türk Kültür Ve Medeniyet Tarihi (1)	-	-	(2)(4)	(2)(4)
	İslam Kültür Ve Medeniyeti (1)	2	-	-	2
	İslam Bilim Tarihi (1)	-	-	-	2
	Psikoloji (1)	-	-	2	2
	Sosyoloji (1)	-	-	2	2
	Mantık (1)	-	-	2	2
	Bilgi Kuramı (1)	(1)(2)	-	(1)(2)	(1)(2)
	Seçmeli Felsefe (1)	-	-	-	(1)(2)
	Demokrasi Ve İnsan Hakları (1)	1	-	1	1
	İşletme (1)	2	-	2	2
	Uluslararası İlişkiler (1)	2	-	2	2
	Ekonomi (1)	2	-	2	2
	Girişimcilik (1)	1	-	1	1
	Yönetim Bilimi (1)	2	-	2	2
	Din, Ahlak ve Değerler	Kur'an-I Kerim (3)	2	-	2
Hz. Muhammed'in Hayatı (3)		2	-	2	2
Temel Dinî Bilgiler (2)		(1)(2)	-	(1)(2)	(1)(2)
Yabancı Diller ve Edebiyatı	Seçmeli Birinci Yabancı Dil (2)	-	-	(2)(4)	(2)(6)
	Seçmeli İkinci Yabancı Dil (2)	-	-	(2)(4)	(2)(4)
Güzel Sanatlar	Alman Edebiyatı (1)	(1)(2)	-	(1)(2)	(1)(2)
	İngiliz Edebiyatı (1)	(1)(2)	-	(1)(2)	(1)(2)
	Fransız Edebiyatı (1)	(1)(2)	-	(1)(2)	(1)(2)
Bilişim	Seçmeli Görsel Sanatlar (3)	2	-	2	2
	Sanat Tarihi (1)	2	-	2	2
	Drama (1)	1	-	1	1
Spor ve Sosyal Etkinlik	Bilgisayar Bilimi (2)	2	-	2	2
	Proje Hazırlama (1)	(1)(2)	-	(1)(2)	(1)(2)
Sosyal Etkinlik		(1)(2)	-	(1)(2)	(1)(2)
Seçilebilecek Ders Saati Sayısı		2	-	4	6
Rehberlik ve Yönlendirme		1	-	-	-
Toplam Ders Saati		40	40	40	40

Tablo 2.4'e göre Spor liselerinde öğrenim gören öğrencilerin (9-10-11-12) çeşitli sınıf düzeylerinde haftalık okutulan çeşitli seçmeli dersler derslerde de eğitim aldıkları görülmektedir.

Takım Sporları: Basketbol, Voleybol, Futbol ve Hentbol.

Bireysel Sporlar: Halter, Yüzme, Güreş, Kayak, Tenis, Masa Tenisi, Badminton, Oryantiring, Eskrim, Boks, Bisiklet, Okçuluk, Judo, Karete ve Taekwondo.

*Bireysel Sporlar dersinde; her sınıfta 2 branş seçilir (3 yıl sonunda toplam 6 branş).

**Spor Uygulamaları dersinde; sınıf birleştirmesi yapılamaz , okul ve çevre imkanlarına bağlı olarak belirlenen spor branşlarından (bireysel ya da takım sporları) en az bir okul takımı oluşturulur. Tüm öğrencilerin takım çalışmalarına katılımı sağlanmalıdır. Takım çalışmalarının planlaması okul zümre öğretmenlerince yapılır (53).

3. MATERYAL VE METOT

Bu kısımda, araştırma yapılan konunun materyal ve metodu açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma yapılırken araştırma için kullanım sağlanan model, evreni ve örnekleme, veri toplama aracı ile ilgili araştırmada kullanım sağlanan istatistikî tekniklerden söz edilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma yapılırken; Karasar aracılığıyla “geçmişte ya da halen var olan bir durumu, olayı, bireyleri veya nesnelere kendi koşullarında ve olduğu gibi ifade etmeye çalışan araştırma yaklaşımı” biçiminde ifade edilen tarama biçiminde, betimsel bir çalışma örneğidir (54).

Yukarıda belirtilen tarama modeli; bir evreni genel ifade ile kendine özgü özelliklerini kavrayabilmek için planlanan bir tarama modelidir. Bu araştırmamız tarama modelinde bir çalışmadır.

3.2. Araştırmanın Grubu

Araştırma konusunun evren grubunu, 2019–2020 eğitim-öğretim yılında Doğu Anadolu Bölgesi Spor Liselerinde (Bitlis, Kars, Van, Muş, Ardahan, Tunceli, Iğdır, Erzincan, Ağrı, Erzurum, Elâzığ, Hakkâri, Malatya) eğitim görmekte olan 3169 öğrenci oluşmaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu ise, Doğu Anadolu Bölgesi Spor Lisesinde (Bitlis, Kars, Van, Muş, Ardahan, Tunceli, Iğdır, Erzincan, Ağrı, Erzurum, Elâzığ, Hakkâri, Malatya) eğitim-öğretim gören araştırmaya gönüllülük esasıyla katılım sağlayan 2479 öğrenciden oluşmaktadır.

3.3. Araştırma Verilerinin Toplanması

Bu tez çalışmasına katılım gösteren öğrenci grubunun demografik özelliklerini kavrayabilmek için kişi bilgi anketinden fayda sağlanmıştır. Kullanım sağlanan bilgi anketi ile cinsiyet, yaş, okuduğu il, öğrenim gördüğü sınıf, yapmış olduğu spor branşı, ailenin maddi gelir düzeyi, anne ve baba eğitim-öğretim durumu, anne meslek durumu, baba meslek durumu, kulüpte lisanslı sporcu olup olmama durumları gibi demografik bilgileri ile ilgili bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Veriler öğrenciler ile yüz yüze

görüşülüp toplanmıştır.

Doğu Anadolu Bölgesi Spor Lisesinde eğitim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimlerini ölçmek için, Balçıkanlı' nın geliştirdiği 20 maddeden ve 5 farklı ölçüt seçeneğinden oluşan "Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelim Ölçeği" kullanılmıştır (55).

3.4. Sportmenlik Yönelim Ölçeği

Bu çalışmaya katılım sağlayan öğrencilerin sportmenlik yönelimlerini belirlemek için Vallerand ve arkadaşlarının 1997 yılında geliştirdikleri ve Balçıkanlı tarafından Türkçeye çevrilip uyarlanan 'Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği' kullanılmıştır. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeğinin Türkçe versiyonu 4 faktörlü bir yapıya ve 20 maddeye sahiptir. Balçıkanlı' nın yapmış olduğu güvenirlik analiz sonuçlarına göre; sosyal normlara uyum 0.86 kurallara ve yönetime saygı 0.83 sporda sorumluluklara bağlılık 0.91 ve rakibe saygı 0.82 cronbach alpha değerlerine sahip olduğu görülmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin geçerlilik güvenirliğini test eden Balçıkanlı, Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği için yapılan faktör analizinde KMO sonucunu. 887 bulmuştur. Barlett's Sphericity testi sonuçları $\chi^2:3095,209$; $p<0.05$ çıkmıştır. Bu sonuçlara bakıldığında araştırmanın analize devam edilebileceği belirlenmiş ve katılımcıların kişisel bilgileri dağılımlarının belirlenmesi için tanımlayıcı istatistik yöntemleri olan yüzde (%) ve frekans (f) yöntemleri kullanılmıştır. Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) değerlerine göre verilerin normal bir dağılıma sahip olmadığı belirlendikten sonra anlamlı farklılıkların belirlenmesi için iki faktörlü değişkenler için Mann-Whitney U testi, üç ve daha fazla faktörlü değişkenler için ise Kruskal-Wallis H testi, farklılığı belirlemek için Tamhane's T2 Post Hoc testi yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi ise $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 3.1. Bulguların basıklık çarpıklık değerleri

	N	Çarpıklık	Basıklık	Kolmogorov-Smirnov p
Sosyal Normlara Uyum	2479	-1.204	2.113	.000
Kurallara Saygı	2479	-.732	.476	.000
Sorumluluklara Bağlılık	2479	-1.292	1.717	.000
Rakibe Saygı	2479	-.339	-.028	.000

4. BULGULAR

Tablo 4.1. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri

Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Erkek	1840	74.2
Kadın	639	25.8
Yaş		
15 Yaş	690	27.8
16 Yaş	751	30.3
17 Yaş	672	27.1
18 Yaş	366	14.8
Okuduğu Sınıf		
Lise 1	748	30.2
Lise 2	633	25.5
Lise 3	555	22.4
Lise 4	543	21.9
Spor Branşı		
Takım Sporları	1480	59.7
Bireysel Spor	999	40.3
Lisans Durumu		
Evet	1364	55.0
Hayır	1115	45.0
Toplam	2479	100.0

Tablo 4.1 incelendiğinde katılımcıların cinsiyet, yaş, okuduğu sınıf, spor branşı, lisans durumuna ait bilgiler yer almaktadır. Tablo 4.1' e göre katılımcıların %74.2'si erkek, 25.8'i kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların yaşlarına göre %27,8'i 15 yaş, %30.3'ü 16 yaş, %27.1'i 17 yaş ve %14.8'ini de 18 yaş öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların okuduğu sınıflara göre bakıldığında; %30.2'si Lise 1, 25.5'i Lise 2, %22.4'ü Lise 3 ve %21.9'unu da Lise 4 de okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların Spor Branşına göre bakıldığında %59.7'si takım sporları, %40.3'ü ise bireysel spor ile ilgilenen öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların Lisans durumuna göre bakıldığında %55.0'i lisanslı, %45.0'ini ise lisanssız öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 4.2. Araştırmaya katılan öğrencilerin illere göre cinsiyet dağılımı.

İl	Cinsiyet N		Toplam N	Yüzde (%)		Toplam (%)
	Kadın	Erkek		Kadın	Erkek	
Bitlis	43	151	194	1.7	6.1	7.8
Kars	46	127	173	1.9	5.1	7.0
Van	102	154	256	4.1	6.2	10.3
Muş	36	140	176	1.4	5.7	7.1
Ardahan	14	102	116	0.6	4.1	4.7
Tunceli	15	35	50	0.6	1.4	2.0
Iğdır	32	114	146	1.3	4.6	5.9
Erzincan	57	153	210	2.3	6.2	8.5
Ağrı	84	192	276	3.3	7.8	11.1
Erzurum	33	264	297	1.4	10.6	12.0
Elâzığ	51	100	151	2.1	4.0	6.1
Hakkâri	70	102	172	2.8	4.1	6.9
Malatya	56	206	262	2.3	8.3	10.6
Toplam	639	1840	2479	25.8	74.2	100.0

Tablo 4.2'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde erkek (N=1840; %=74.2) katılımcıların kadın (N=639; %=25.8) daha fazla olduğu ve en fazla erkek katılımcının (N=264; %=10.6) Erzurum ilinden, en az erkek katılımcının (N=35; %=1.4) Tunceli ilinden katıldığı, en fazla kadın katılımcının (N=102; %=4.1) Van ilinden, en az kadın katılımcının (N=14; %=0.6) Ardahan ilinden katıldığı belirlenmiştir.

Tablo 4.3. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Z	U	P
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	Kadın	639	1302.93	-2.592	547669.50	.010*
	Erkek	1840	1218.15			
Kurallara ve Yönetime Saygı alt Boyutu	Kadın	639	1344.35	-4.296	521199.00	.000*
	Erkek	1840	1203.76			
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	Kadın	639	1326.33	-3.595	532712.50	.000*
	Erkek	1840	1210.02			
Rakibe Saygı Alt Boyutu	Kadın	639	1299.92	-2.463	549594.00	.014*
	Erkek	1840	1219.19			

*p<0.05

Tablo 4.3'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutları incelendiğinde sosyal normlara uyum ($Z=-2.592$; $p=.010$), kurallara ve yönetime saygı ($Z=-4.296$; $p=.000$), sporda sorumluluklara bağlılık ($Z=-3.595$; $p=.000$) ve rakibe saygı ($Z=-2.463$; $p=.014$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ve farklılıkların erkek öğrenciler lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.4. Araştırmaya katılan öğrencilerin spor branş değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar

Alt Boyutlar	Spor Branşı	N	Sıra Ort.	Z	U	P
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	Takım Sporları	1480	1264.80	-2.110	702553.50	.035
	Bireysel Sporlar	999	1203.26			
Kurallara ve Yönetime Saygı alt Boyutu	Takım Sporları	1480	1280.53	-3.446	679281.50	.001*
	Bireysel Sporlar	999	1179.96			
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	Takım Sporları	1480	1295.16	-4.744	657622.50	.000*
	Bireysel Sporlar	999	1158.28			
Rakibe Saygı Alt Boyutu	Takım Sporları	1480	1252.42	-1.055	720875.00	.291
	Bireysel Sporlar	999	1221.60			

*p<0.05

Tablo 4.4'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin spor branş değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutları incelendiğinde kurallara ve yönetime saygı ($Z=-3.446$; $p=.001$) ve sporda sorumluluklara bağlılık ($Z=-4.744$; $p=.000$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ve farklılıkların bireysel spor yapan öğrenciler lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.5. Araştırmaya katılan öğrencilerin lisans durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar

Alt Boyutlar	Lisans Durumu	N	Sıra Ort.	Z	U	P
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	Evet	1364	1276.55	-2.826	710578.50	.005*
	Hayır	1115	1195.29			
Kurallara ve Yönetime Saygı alt Boyutu	Evet	1364	1250.13	-.782	746619.50	.434
	Hayır	1115	1227.61			
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	Evet	1364	1265.65	-2.005	725439.50	.045
	Hayır	1115	1208.62			
Rakibe Saygı Alt Boyutu	Evet	1364	1238.09	-.147	757825.00	.883
	Hayır	1115	1242.34			

* $p<0.05$

Tablo 4.5'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin lisans durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutları incelendiğinde sosyal normlara uyum ($Z=-2.826$; $p=.005$) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ve farklılıkların lisans durumu hayır olan öğrenciler lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.6. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar

Alt Boyutlar	Yaş	N	Sıra Ort.	S.D.	X ²	P	Anlamlı Fark
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	(1)15	690	1370.05	.73389	32.303	.000*	1>2,3,4
	(2)16	751	1236.41				
	(3)17	672	1136.83				
	(4)18	366	1191.63				
Kurallara ve Yönetime Saygı alt Boyutu	(1)15	690	1411.70	.68176	46.731	.000*	1>2,3,4
	(2)16	751	1210.92				
	(3)17	672	1168.33				
	(4)18	366	1107.57				
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	(1)15	690	1415.81	.60418	45.265	.000*	1>2,3,4
	(2)16	751	1224.42				
	(3)17	672	1165.11				
	(4)18	366	1078.01				
Rakibe Saygı Alt Boyutu	(1)15	690	1294.50	.78855	3.644	.303	-
	(2)16	751	1217.37				
	(3)17	672	1210.53				
	(4)18	366	1237.79				

*p<0.05

Tablo 4.6'ya göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaş durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutları incelendiğinde sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında (p=.000) istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ve bu farklılıkların 15 yaş grubu öğrenciler lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.7. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar

Alt Boyutlar	Sınıf	N	Sıra Ort.	S.D.	X ²	P	Anlamlı Fark
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	(1)Lise 1	748	1310.29	.73389	14.303	.003*	1>4 2>4
	(2)Lise 2	633	1265.23				
	(3)Lise 3	555	1208.60				
	(4)Lise 4	543	1145.86				
Kurallara ve Yönetime Saygı alt Boyutu	(1)Lise 1	748	1349.88	.68176	23.054	.000*	1>2,3,4 2<1 3<1 4<1
	(2)Lise 2	633	1239.60				
	(3)Lise 3	555	1191.07				
	(4)Lise 4	543	1139.11				
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	(1)Lise 1	748	1330.80	.60418	29.545	.000*	1>3,4 2>3,4 3<1,2 4<1,2
	(2)Lise 2	633	1307.67				
	(3)Lise 3	555	1183.03				
	(4)Lise 4	543	1094.26				
Rakibe Saygı Alt Boyutu	(1)Lise 1	748	1243.85	.78855	.234	.972	-
	(2)Lise 2	633	1234.64				
	(3)Lise 3	555	1244.28				
	(4)Lise 4	543	1236.57				

*p<0.05

Tablo 4.7' ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutları incelendiğinde sosyal normlara uyum alt boyutunda (p=.003) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve bu farkın lise 1 ve lise 2 grubu öğrencilerin lise 4 grubu öğrencilere göre daha yüksek olduğu, kurallara ve yönetime saygı ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında (p=.000) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve bu farkın lise 1 grubu öğrencilerin lise 2, lise 3, lise 4 grubu öğrencilere göre yüksek olduğu, sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda (p=.000) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve bu farkın lise 1 ve lise 2 grubu öğrencilerin lise 3 ve lise 4 grubu öğrencilere göre yüksek olduğu istatistiksel olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.8. Araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar

Alt Boyutlar	Aile Geliri	N	Sıra Ort.	S.D.	X ²	P	Anlamlı Fark
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	(1) 500-1200 TL	762	1272.42	.73389	4.920	.178	-
	(2) 1201-2400 TL	917	1250.41				
	(3) 2401-3600 TL	508	1220.23				
	(4) 3601 TL ve Üzeri	292	1157.10				
Kurallara ve Yönetime Saygı alt Boyutu	(1) 500-1200 TL	762	1292.53	.68176	22.51 4	.000*	1>4 2>4 3>4
	(2) 1201-2400 TL	917	1273.60				
	(3) 2401-3600 TL	508	1198.16				
	(4) 3601 TL ve Üzeri	292	1070.19				
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	(1) 500-1200 TL	762	1261.20	.60418	7.904	.048*	1>4 2>4
	(2) 1201-2400 TL	917	1265.57				
	(3) 2401-3600 TL	508	1234.00				
	(4) 3601 TL ve Üzeri	292	1114.82				
Rakibe Saygı Alt Boyutu	(1) 500-1200 TL	762	1205.41	.78855	7.928	.235	-
	(2) 1201-2400 TL	917	1271.72				
	(3) 2401-3600 TL	508	1251.90				
	(4) 3601 TL ve Üzeri	292	1209.96				

*p<0.05

Tablo 4.8'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutları incelendiğinde kurallara ve yönetime saygı ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında (p=.000) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve gelir durumu 500-1200 TL arası olan öğrencilerin gelir durumu 1201-2400 TL, 2401-3600 TL, 3601 TL ve Üzeri olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu, sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda (p=.048) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve bu farkın gelir düzeyi 500-1200 TL ve 1201-2400 TL olan öğrencilerin gelir durumu 3601 TL ve Üzeri öğrencilere göre daha yüksek olduğu istatistiksel olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.9. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne meslek durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar.

Alt Boyutlar	Anne Meslek	N	Sıra Ort.	S.D.	X ²	P	Anlamlı Fark
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	(1) İşçi	205	1102.48	.73389	11.944	.003*	-
	(2) Ev Hanımı	2119	1252.26				
	(3) Diğer	155	1254.33				
Kurallara ve Yönetime Saygı alt Boyutu	(1) İşçi	205	1160.90	.68176	1.691	.429	-
	(2) Ev Hanımı	2119	1251.05				
	(3) Diğer	155	1193.52				
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	(1) İşçi	205	1145.47	.60418	4.929	.085	-
	(2) Ev Hanımı	2119	1253.94				
	(3) Diğer	155	1174.48				
Rakibe Saygı Alt Boyutu	(1) İşçi	205	1222.88	.78855	.427	.808	-
	(2) Ev Hanımı	2119	1242.97				
	(3) Diğer	155	1222.09				

*p<0.05

Tablo 4.9'a göre araştırmaya katılan öğrencilerin anne meslek durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutları incelendiğinde sosyal normlara uyum alt boyutunda (p=.003) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu farklılıkların anne mesleği işçi olanların lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.10. Araştırmaya katılan öğrencilerin baba meslek durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar

Alt Boyutlar	Baba Meslek	N	Sıra Ort.	S.D.	X ²	P	Anlamlı Fark
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	(1) Memur	197	1248.47	.73389	3.422	.331	-
	(2) İşçi	748	1225.35				
	(3) Esnaf	568	1182.75				
	(4) Diğer	966	1283.28				
Kurallara ve Yönetime Saygı alt Boyutu	(1) Memur	197	1259.08	.68176	23.250	.000*	2>3 4>3
	(2) İşçi	748	1271.76				
	(3) Esnaf	568	1141.90				
	(4) Diğer	966	1269.20				
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	(1) Memur	197	1176.14	.60418	6.915	.075	-
	(2) İşçi	748	1280.11				
	(3) Esnaf	568	1178.79				
	(4) Diğer	966	1257.95				
Rakibe Saygı Alt Boyutu	(1) Memur	197	1230.56	.78855	10.510	.015	-
	(2) İşçi	748	1246.88				
	(3) Esnaf	568	1171.84				
	(4) Diğer	966	1276.67				

*p<0.05

Tablo 4.10'a göre araştırmaya katılan öğrencilerin baba meslek durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutları incelendiğinde kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda (p=.000) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu farklılıkların baba mesleği işçi ve diğer olanların, baba mesleği esnaf olana göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.11. Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına ait sonuçlar

Alt Boyutlar	Anne Eğitim	N	Sıra Ort.	S.D.	X ²	P	Anlamlı Fark
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	(1) İlkokul	1334	1317.01	.73389	28.542	.000*	1>2
	(2) Ortaokul	834	1126.78				
	(3) Lise	311	1213.31				
Kurallara ve Yönetime Saygı alt Boyutu	(1) İlkokul	1334	1303.36	.68176	14.846	.000*	1>2
	(2) Ortaokul	834	1150.33				
	(3) Lise	311	1208.66				
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	(1) İlkokul	1334	1325.11	.60418	26.472	.000*	1>3,2
	(2) Ortaokul	834	1133.35				
	(3) Lise	311	1160.92				
Rakibe Saygı Alt Boyutu	(1) İlkokul	1334	1295.17	.78855	19.662	.000*	1>2,3
	(2) Ortaokul	834	1199.89				
	(3) Lise	311	1110.94				

*p<0.05

Tablo 4.11'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutları incelendiğinde sosyal normlara uyum alt boyutunda (p=.000) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve bu farkın anne eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin anne öğrenim durumu ortaokul öğrencilere göre daha yüksek olduğu, kurallara ve yönetime saygı ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda (p=.000) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve bu farkın anne eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin anne öğrenim durumu ortaokul öğrencilere göre daha yüksek olduğu, sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı alt boyutlarında (p=.000) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve bu farkın anne eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin anne öğrenim durumu ortaokul ve lise öğrencilere göre daha yüksek olduğu istatistiksel olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.12. Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarına katılım oranları

Alt Boyutlar	Baba Eğitim	N	Sıra Ort.	S.D.	X ²	P	Anlamlı Fark
Sosyal Normlara Uyum Alt Boyutu	(1) İlkokul	756	1286.17	.73389	6.514	.089	-
	(2) Ortaokul	941	1241.45				
	(3) Lise	720	1203.08				
	(4) Üniversite	62	1083.65				
Kurallara ve Yönetime Saygı alt Boyutu	(1) İlkokul	756	1276.12	.68176	2.809	.422	-
	(2) Ortaokul	941	1239.51				
	(3) Lise	720	1210.09				
	(4) Üniversite	62	1154.39				
Sporda Sorumluluklara Bağlılık Alt Boyutu	(1) İlkokul	756	1296.45	.60418	9.310	.025*	1>4 3>4
	(2) Ortaokul	941	1204.04				
	(3) Lise	720	1249.37				
	(4) Üniversite	62	988.64				
Rakibe Saygı Alt Boyutu	(1) İlkokul	756	1245.83	.78855	11.526	.009*	1>4 2>4
	(2) Ortaokul	941	1264.23				
	(3) Lise	720	1226.72				
	(4) Üniversite	62	955.44				

*p<0.05

Tablo 4.12'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutları incelendiğinde sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda (p=.025) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve bu farkın baba eğitim durumu ilkökul ve lise olan öğrencilerin baba öğrenim durumu üniversite öğrencilere göre daha yüksek olduğu, rakibe saygı alt boyutunda (p=.009) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve bu farkın baba eğitim durumu ilkökul ve ortaokul olan öğrencilerin baba öğrenim durumu üniversite öğrencilere göre daha yüksek olduğu istatistiksel olarak belirlenmiştir.

5. TARTIŞMA

Bu çalışma, Doğu Anadolu Bölgesi Spor Liselerinde eğitim-öğretim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın bulguları sportmenlik yönelimi ölçeğinin alt boyutlarına göre, bunlar; sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı alt boyutlarına göre literatür de yapılan çalışmalar ile karşılaştırma yapılmıştır.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, bütün alt boyutlarında anlamlı fark bulunmuştur. Bulunan sonuca göre; kadın öğrencilerin ortalamasının erkek öğrencilere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamıza paralel olarak; Kılıç, cinsiyetler arası anlamlı fark bulmuştur ve bu farkın sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda olduğunu istatistiksel olarak ortaya koymuşlardır ve diğer alt boyutlarda ise çalışmamız ile aynı doğrultuda kadın sporcuların ortalaması daha yüksektir (56). Yıldız, cinsiyetler arası farkı bütün alt boyutlarda anlamlı olarak fark bulmuştur (33). Konur, cinsiyetler arası anlamlı fark bulmuştur ve bu farkın sosyal normlara uyum alt boyutunda olduğu istatistiksel olarak ortaya koymuşlardır (57). Kılınç ve Özsaydı, cinsiyetler arası anlamlı fark bulmuştur ve bu farkların sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutlarında olduğu istatistiksel olarak ortaya koymuşlardır (58,59). Bütün alt boyutlarda ise elde ettiğimiz sonuçlar gibi kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere göre ortalamasını yüksek bulmuştur. Pepe ve ark. çalışmalarında, katılım gösteren bireylerin spor faaliyetlerinde genellikle sportmence davranış gösterme çabalarının olduğu tespit edilmiştir (60). Başaran ve ark. fair-play anlayışları ile alakalı bir çalışmalarında cinsiyet parametresi ile kurallar ve yönetime saygı alt boyutlarında; aktif spor yapma ile kurallara ve yönetime saygı ve spordaki sorumluluklara bağlılık boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farkların meydana geldiği sonucuna ulaşmışlardır (61). Tsai ve Fung' da kadınların sportmenliği erkeklere göre daha çok önemseydiğini ortaya koymuştur (62). Tucker ve Parks, kadınların saldırgan davranış puanlarının erkeklerden daha düşük olduğunu bulmuştur (63). Literatür incelemeleri sonucu ulaşılan istatistiksel sonuçlar doğrultusunda yukarıda ki çalışmalar çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Genç ve ark. lise öğrencilerine yapmış oldukları bir çalışmada farklı cinsiyetteki öğrenciler arasında herhangi bir farklılık olmamasına rağmen kızların erkeklere göre olumsuz davranışlar sergilememe puanları daha yüksek

seviyede olduğu sonucuna ulaşmışlardır (64). Efe çalışmasında, spor karşılaşması esnasında ve sonrasında geçerli olmak üzere sportmenlik davranışlar bakımından kadın ve erkek sporcular arasında farklılaşmanın olmadığını tespit etmiştir (65). Güllü ve ark. yapmış oldukları çalışmada herhangi bir farklılık bulmamışlardır (66). İncelenen bu çalışmalar çalışmamız ile paralellik göstermemektedir. Bu sonuçlara göre; kadın öğrencilerin ortalamasının erkek öğrencilere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın cinsiyet değişkeni sonucuna bağlı olarak, kadın öğrencilerin toplumsal kurallara ve oyun kurallarına uyma konusunda erkek öğrencilere göre daha kabullenici olmalarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin spor branş değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, kurallara ve yönetime saygı ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı fark bulunmuş, sosyal normlara uyum ve rakibe saygı alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuçlara göre takım sporu ile ilgilenen öğrencilerin bireysel sporlar ile ilgilenen öğrencilere göre bütün alt boyutlarda ortalamasının yüksek olduğu görülmüştür. Kılıç yaptığı spor branşı değişkenine göre sadece sorumluluklara bağlılık alt boyutunda fark bulmuş olup sosyal normlara uyum ve rakibe saygı alt boyutlarında anlamlı fark bulamamıştır bu sonuçta çalışmamızı desteklemektedir (56). Kartal ve ark. yapmış olduğu çalışmada spor branş değişkeni alt boyutlarda anlamlı fark bulamamıştır (67). Bu sonuçlar rakibe saygı ve sosyal normlara uyum alt boyutlarında çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Konur ve Topçu yaptığı çalışmada hiçbir alt boyutta anlamlı fark bulamamıştır (58,68). Tucker ve Parks yapmış olduğu çalışmaya bakıldığında spor branşlarındaki temas oranı arttığında sportmenlik davranışlarının da azaldığı düşünülebilir (63). Yalçın ve ark. yapmış olduğu çalışmada sportmenlik davranışlarını incelediğinde hiçbir alt boyutta anlamlı fark bulamamıştır. Fakat bireysel spor yapan öğrencilerin takım sporu yapan öğrencilere göre bütün alt boyutlarda ortalamaları daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (69). Bu sonuçlara göre; takım sporu ile ilgilenen öğrencilerin bireysel sporlar ile ilgilenen öğrencilere göre bütün alt boyutlarda ortalamasının yüksek olduğu görülmüştür. Takım sporunda yer alan öğrencilerin, takım aidiyeti, takımı yalnız bırakmama, takım içinde birbirine destek olmak gibi özelliklere sahip olmalarından kaynaklı sportmenlik davranışları ortalama puanlarının bireysel sporda yer alan öğrencilere göre yüksek çıkmasına neden olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin lisans durum değişkenine göre

sportmenlik davranışları incelendiğinde, sosyal normlara uyum alt boyutunda anlamlı fark tespit edilmiş olup, diğer alt boyutlarda anlamlı bir fark elde edilememiştir. Lisanslı durumda spor yapan öğrencilerin bütün alt boyutlarda ortalamasının lisansı olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ekinci ile Kartal ve ark. yapmış olduğu çalışmada lisans durumu evet olan öğrencilerin sportmenlik yönelim alt boyut puanları yüksek olduğu fakat anlamlı bir farka istatistiksel olarak anlamlı fark bulamamıştır (70,67). Bu sonuçlar çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Kahya yapmış olduğu çalışmada, sosyal normlara uyum ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı fark elde edilip diğer iki alt boyutta çalışmamız ile paralel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir (71). Karafil ve ark. yapmış olduğu çalışmada sportmenlik puanı üzerinden anlamlı fark bulmuştur (72). Bu sonuçlar çalışmamıza göre farklılık göstermektedir. Gümüş ve ark. yapmış olduğu çalışmada lisanslı olan öğrencilerin, lisanssız olan öğrencilere oranla sportmenlik davranışı konusunda daha az önem verdiği sonucuna ulaşmıştır (73). Bu sonuçlar çalışmamız ile farklılık göstermektedir. Bunun nedeninin orta öğretim yaş grubu ile çalışmış olmalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu sonuçlara göre; lisanslı durumda spor yapan öğrencilerin bütün alt boyutlarda ortalamasının lisansı olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Lisanslı durumda spor yapan öğrencilerin spor deneyimlerinin daha fazla olması, takıma veya bireysel yapmış olduğu sporda kendisine, yöneticisine, antrenörüne ve taraftarlarına karşı sorumlu olmasından, spor müsabakalarında daha fazla yer aldığı için ceza durumlarına hâkim olmasından dolayı daha hassas davranması gerektiğini düşündüğü için lisansı olmayan öğrencilere göre sportmenlik düzeyinin yüksek olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin yaş durum değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı fark tespit edilmiş olup, rakibe saygı alt boyutunda anlamlı bir fark elde edilememiştir. Yaş yükseldikçe bütün alt boyut ortalamalarında genel olarak düşüş olduğu istatistiksel olarak ortaya çıkmıştır. Yalçın ve ark. üniversite öğrencilerine yapmış olduğu çalışmada hiçbir alt boyutta anlamlı fark tespit etmemiştir (69). Fakat yaş düzeyi yükseldikçe sportmenlik yönelimi alt boyutlarında ortalama puanlarında düşüş olduğu istatistiksel olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlamda bu sonuçlar çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Elik amatör olarak futbol oynayan sporculara yapmış olduğu çalışmada kural ve yönetime saygı ve rakibe saygı

alt boyutlarında anlamlı fark tespit etmiş olup, sosyal normlara uyum ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı fark elde edememiştir (74). Çalışmamızdan farklı olarak rakibe saygı alt boyutunda anlamlı fark tespit etmiş, sosyal normlara uyum ve sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında fark elde edememiştir. Bunun nedeni çalışmayı uygulamış olduğu bölge ve yaş grubu farkı olduğu düşünülmektedir. Dursun kadın sporcularla yapmış olduğu çalışmada sosyal normlara uyum alt boyutunda anlamlı fark olduğu, diğer alt boyutlarda ise anlamlı fark olmadığı istatistiksel olarak elde edilmiştir (75). Bu çalışma sosyal normlara uyum alt boyutunda bulunan anlamlı fark ve rakibe saygı alt boyutunda bulunmayan anlamlı fark ile çalışmamıza paralellik göstermektedir. Kılıç üniversite öğrencilerine yapmış olduğu çalışmada, Konur bireysel ve takım sporcularına yapmış olduğu çalışmada ve Çavdar kadın futbolculara yapmış olduğu çalışmada yaş değişkenine bağlı olarak sportmenlik yönelimi alt boyutlarında anlamlı fark olmadığı istatistiksel olarak tespit edilmiştir (56,58,76). Bu literatür araştırmaları çalışmamız ile farklılık göstermektedir. Bu sonuçlara göre; yaş yükseldikçe bütün alt boyut ortalamalarında genel olarak düşüş olduğu istatistiksel olarak ortaya çıkmıştır. Yaşı küçük olan öğrencilerin kişisel düşünceleri ve alışkanlıkları yeni oluşmaya başladığı düşünüldüğünde daha idealist ve kuralcı olabilirler. Bu sebeple sportmenlik davranışlarının yaşı büyük olan öğrencilere göre daha yüksek olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sınıf durum değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı fark tespit edilmiş olup, rakibe saygı alt boyutunda anlamlı bir fark elde edilememiştir. Sınıf seviyesi yükseldikçe bütün alt boyut ortalamalarında genel olarak düşüş olduğu istatistiksel olarak ortaya çıkmıştır. İkinci ortaokul öğrencilerine yapmış olduğu çalışmada sportmenlik ortalama puanlarında anlamlı fark bulmuştur (70). Bu çalışmada sınıf seviyesi yükseldikçe sportmenlik puan ortalamalarında genel olarak düşüş olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Kılıç yapmış olduğu çalışmada sportmenlik yönelim alt boyutlarından sadece sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark bulmuş olup, diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna istatistiksel olarak ulaşmıştır (56). Bu sonuçlar çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Alt boyutlarında farklılık bulmamasına rağmen sınıf düzeyi yükseldikçe sportmenlik alt boyutlarının ortalamasında benzer

düşüş görülmektedir. Türkmen ve ark., Koç ve Esentürk ve ark. yapmış oldukları çalışmalarında sportmenlik yönelimi alt boyutlarında anlamlı fark bulamamıştır (32,29,77). Fakat bu çalışmalarda sınıf seviyesi yükseldikçe sportmenlik davranışlarında düşme görüldüğü istatistiksel olarak ortaya çıkmış olup, bu çalışmalar da çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Hacıcaferoğlu ve ark. ortaokul öğrencilerine yapmış oldukları çalışmada sportmenlik davranışlarını hissetme durumlarında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit etmişlerdir (78). Elde edilen istatistik sonuçları incelendiğinde 8. sınıf öğrencilerinin, 7. Sınıf öğrencilerine göre daha sportmen davranış sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuç çalışmamız ile farklılık göstermektedir. Bu farkın uygulanan sınıf eğitim düzeyi ve tek ilden kaynaklı yapılan çalışma olduğu düşünülmektedir. Genç ve ark. lise öğrencilerine yapmış oldukları bir çalışmada sınıf düzeyi arttıkça sportmenlik davranışları sergileme puanlarının arttığı sonucunu istatistiksel olarak ortaya koymuştur (64). Bu sonuç çalışmamız ile farklılık göstermektedir. Bu farkın tek ilde yapılmış olan çalışma ve lise türü farkından olabileceği düşünülmektedir. Özdemir, Kartal ve ark. yapmış olduğu çalışmada toplam sportmenlik puan ortalamasında sınıf değişkenine göre anlamlı fark olmadığı görülmüştür (79,67). Bu sonuçlar çalışmamız ile farklılık göstermektedir. Bu farkın uygulanan ilin ve lise türünün farklı olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Sınıf seviyesi yükseldikçe bütün alt boyut ortalamalarında genel olarak düşüş olduğu istatistiksel olarak ortaya çıkmıştır. Sınıf düzeyi yaş ile birlikte arttığından dolayı 9. sınıf yani yaş ve sınıf olarak küçük olan öğrencilerin kazanmaktan daha çok spora katılım fikrinde olduğu, 12. sınıfa doğru ise artık spora katılım değil, müsabakayı kazanma ve başarıya ulaşma isteğine dönüştüğü düşünülmektedir. Bu sebeple sınıf seviyesi yükseldikçe sportmenlik davranışlarının azaldığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin aile gelir durum değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, kurallara ve yönetime saygı ile sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı fark tespit edilmiş olup, diğer iki alt boyutta anlamlı bir fark elde edilememiştir. Aile gelir durum seviyesi yükseldikçe bütün alt boyut ortalamalarında genel olarak düşüş olduğu istatistiksel olarak ortaya çıkmıştır. Kılıç üniversite öğrencilerine ve Kayışoğlu ve ark. ortaokul öğrencilerine yapmış olduğu çalışmada aile gelir durum değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna istatistiksel olarak ulaşmışlardır (58,31). Fakat bu çalışmalar incelendiğinde gelir seviyesi arttıkça sportmenlik yönelimi

alt boyut ortalamalarında bir düşme görüldüğü istatistiksel olarak ortaya çıkmış olup, bu sonuçlar çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Çakıcı amatör futbolculara yapmış olduğu çalışmada aile gelir durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarında anlamlı bir fark olmadığını istatistiksel olarak ortaya koymuştur (80). Bu çalışmanın tek ilde yapılması, araştırmanın 18 yaş üzeri sporculara uygulanması ve araştırma evreninin 2. Amatör kümede futbol oynayan sporcular ile sınırlı olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Çavdar kadın futbolculara yapmış olduğu çalışmada, Koç ve ark. lise öğrencilerine yapmış olduğu çalışmada aile gelir durumu değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarında anlamlı bir fark olmadığını istatistiksel olarak ortaya koymuştur (76,81). Bu literatür incelemeleri çalışmamız ile paralellik göstermemektedir. Bu sonuçlara göre; aile gelir durum seviyesi yükseldikçe bütün alt boyut ortalamalarında genel olarak düşüşün ailelerin gelir seviyesi yükseldikçe öğrencilerin spor dışındaki sosyal aktivite imkânlarının artmasına sebep olabileceği ve bu nedenle sportmenlik düzeylerinin azalabileceğine neden olacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne meslek durum değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, sosyal normlara uyum alt boyutunda anlamlı fark olduğu diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir fark elde edilememiştir. Anne meslek değişkeni ev hanımı olan öğrencilerin, anne meslek değişkeni işçi ve diğer olan öğrencilere göre bütün alt boyut ortalama puanları yüksek olduğu yani sportmenlik yönelimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna istatistiksel olarak ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre; anne meslek durumu ev hanımı olan annelerin çocukları ile daha çok vakit geçirip ve ilgilenebildikleri için çocukların sportmenlik yönelimlerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin baba meslek durum değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda anlamlı fark olduğu diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir fark elde edilememiştir. Baba meslek değişkeni esnaf olan öğrencilerin, baba meslek değişkeni memur, işçi ve diğer olan öğrencilere göre bütün alt boyut ortalamalarında düşük olduğu yani sportmenlik yönelimlerinin daha düşük olduğu sonucuna istatistiksel olarak ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre; baba meslek durum değişkeninin çoğu alt boyuta etki etmemesinin nedeni, öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve lisans durumu değişkenlerinin sportmenlik davranışları üzerinde daha etkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne eğitim durumu değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, bütün alt boyutlarda anlamlı fark bulunmuştur. Anne eğitim seviyesi yükseldikçe bütün alt boyut ortalamalarında düşüş olduğu yani anne eğitim seviyesi ortaokul ve lise olan öğrencilerin, anne eğitim seviyesi ilkokul olan öğrencilere göre sportmenlik yönelimlerinin daha düşük olduğu sonucuna istatistiksel olarak ulaşılmıştır. Çakıcı amatör futbolcular ile yapmış olduğu çalışmada, Çavdar kadın futbolculara yapmış olduğu çalışmada, Özsarı işitme engelli voleybolculara yapmış olduğu çalışmada ve Başaran ve ark. üniversite öğrencilerine yapmış olduğu çalışmada anne eğitim durum değişkenine göre sportmenlik yönelimi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır (80, 76, 82, 61). Bu literatür incelemeleri çalışmamız ile farklılık göstermektedir. Bu sonuçlara göre; anne eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin sportmenlik düzeylerinin düştüğü ve bu düşüşün eğitim düzeyi yüksek olan annelerin, çocuklarını spordan çok eğitime yönlendirmek isteyebilecekleri ve öğrencilerin spor müsabakalarına az katılmalarına sebep olup öğrencilerin müsabakalarda üzerine düşen sorumlulukları benimsememelerine, kuralları uymamalarına, yönetici ile müsabaka yönetimine ve rakibe saygı duymamalarına sebep olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin baba eğitim durumu değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı alt boyutlarında anlamlı fark, sosyal normlara uyum ile kurallara ve yönetime saygı alt boyutlarında anlamlı bir fark elde edilememiştir. Baba eğitim seviyesi üniversite olan öğrencilerin bütün alt boyut ortalamalarında, baba eğitim seviyesi üniversite olmayan öğrencilere göre sportmenlik yönelimlerinin daha düşük olduğu sonucuna istatistiksel olarak ulaşılmıştır. Çavdar kadın futbolculara yapmış olduğu çalışmada baba eğitim durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulamamıştır (76). Fakat baba eğitim seviyesi yükseldikçe sportmenlik yönelimi alt boyut ortalamalarında bir düşme görüldüğü istatistiksel olarak ortaya çıkmış olup, bu sonuç çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Çakıcı amatör futbolcular ile yapmış olduğu çalışmada baba eğitim durum değişkenine bakıldığında sosyal normlara uyum alt boyutunda anlamlı fark tespit etmiş olup, diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir farklılık olmadığını istatistiksel olarak tespit etmiştir (80). Bu sonuç çalışmamız ile farklılık göstermektedir. Özsarı işitme engelli voleybolculara yapmış olduğu çalışmada, Başaran ve ark. üniversite öğrencilerine yapmış olduğu çalışmada sportmenlik yönelimi alt boyutlarında

istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu literatür incelemeleri çalışmamız ile farklılık göstermektedir (82, 61). Bu sonuçlara göre; baba eğitim düzeyi arttıkça, anne eğitim düzeyinde olduğu gibi, babaların çocuklarını spordan çok eğitime yönlendirmek isteyebilecekleri ve öğrencilerin spor müsabakalarına az katılmalarına sebep olup öğrencilerin müsabakalarda üzerine düşen sorumlulukları benimsememelerine ve rakibe saygı duymamalarına sebep olabileceği düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Doğu Anadolu Bölgesi spor liselerinde okuyan öğrencilerin sportmenlik yönelimlerini çeşitli değişkenler açısından incelenen araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, sportmenlik yönelimi ölçeğinin bütün alt boyutlarında anlamlı fark bulunmuştur.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin spor branş değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, kurallara ve yönetime saygı ile sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı fark bulunmuş, sosyal normlara uyum ve rakibe saygı alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin lisans durum değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, sosyal normlara uyum alt boyutunda anlamlı fark tespit edilmiş olup, diğer alt boyutlarda anlamlı bir fark elde edilememiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin yaş durum değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı fark tespit edilmiş olup, rakibe saygı alt boyutunda anlamlı bir fark elde edilememiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sınıf durum değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı fark tespit edilmiş olup, rakibe saygı alt boyutunda anlamlı bir fark elde edilememiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin aile gelir durum değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, kurallara ve yönetime saygı ile sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında anlamlı fark tespit edilmiş olup, sosyal normlara uyum ve rakibe saygı alt boyutunda anlamlı bir fark elde edilememiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne meslek durum değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, sosyal normlara uyum alt boyutunda anlamlı fark olduğu diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir fark elde edilememiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin baba meslek durum değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda anlamlı fark olduğu diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir fark elde edilememiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne eğitim durumu değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde, sportmenlik yönelimi ölçeğinin bütün alt boyutlarında anlamlı fark bulunmuştur.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin baba eğitim durumu değişkenine göre sportmenlik davranışları incelendiğinde sporda sorumluluklara bağlılık ve rakibe saygı alt boyutlarında anlamlı fark, sosyal normlara uyum ile kurallara ve yönetime saygı alt boyutlarında anlamlı bir fark elde edilememiştir.

Sonuç olarak; kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha sportmen olduğu, takım sporu ile ilgilenen öğrencilerin bireysel spor ile ilgilenen sporculara göre daha sportmen olduğu, lisanslı olarak spor yapan öğrencilerin lisansı olmayan öğrencilere göre daha sportmen olduğu, yaş ve sınıf durumuna bakıldığı zaman yaş ve sınıf seviyesi düşük olan öğrencilerin daha sportmen olduğu, anne meslek durumuna bakıldığında ise anne mesleği ev hanımı olan öğrencilerin daha sportmen olduğuna, baba meslek durumuna bakıldığında ise baba mesleği esnaf olanların sportmenliğinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

- 1- Ortaokul seviyesinden başlanarak beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencilere sportmenlik eğitimi vermesi önerilir.
- 2- İdareci, öğretmen ve antrenörlere hizmet içi eğitim ile sportmenlik hakkında seminerler verilmesi önerilir.
- 3- Öğrencilere okullar arası veya kulüp müsabakaları başlamadan önce sportmenlik konusu ile ilgili seminerler verilebilir.
- 4- Bu çalışma diğer lise gruplarına ve farklı eğitim düzeyinde öğrenim gören öğrencilere uygulanabilir.
- 5- Beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörler üzerinde benzer çalışmalar yapılabilir.
- 6- Bu çalışma farklı coğrafi bölgelerdeki spor liselerine uygulanabilir.
- 7- Ulusal basında sportmenlik ile ilgili yayınlara daha fazla önem verilebilir.

KAYNAKLAR

1. Seçkin A. Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Öz-Yeterlik İnançlarının İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, 2011.
2. Biçer T. *Sporda Toplam Kalite Yönetimi ve Futbol Uygulamaları*, İstanbul, Beyaz Yayınları, 2014: 95.
3. Tel M. Türk toplum yaşantısında fair play. *IntJSCS* 2014, Special Issue 1: 694–704.
4. Çalayır Ö, Yıldız N, Yıldız Ö, Çoknaz H. Hokey müsabakalarına katılan sporcuların beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi. *İ.Ü Spor Bilimleri Dergisi* 2017,7(2):27-37.
5. Koç Y. A practice proposal for promoting sportsmanship behavior in physical education course: constructing sportsmanship in juniors' games (CSJG). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2017, 19(2): 212-27.
6. Pehlivan Z. Fair-Play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi* 2004, II (2): 49-53.
7. Tanrıverdi H. Spor ahlakı ve şiddet. *JASSS* 2012, 5(8): 1071–93.
8. Koç Y. Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği (BEDSDÖ). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2017, 15 (1): 96-114.
9. Abad D. Sportsmanship: *Sport, Ethics and Philosophy* 2010, 4(1): 27-41.
10. Arıpınar E, Donuk B. *Fair Play: Spor Yönetim ve Organizasyonlarında Etik yaklaşımlar*. Ankara, Ötüken Neşriyat AŞ, 2011: 29.
11. Sezen-Balçıklı G. Fair play and empathy: a research study with student teachers. *Journal of US-China Public Administration* 2009, 6(4): 79-84.
12. Jones C, ve McNamee M. Moral reasoning, moral action and the moral atmosphere of sport. *Sport, Education and Society* 2000, 5(2): 131-46.
13. <https://sozluk.gov.tr/> Son Erişim Tarihi: 03 Haziran 2020.

14. http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=334_Son erişim tarihi : 25 Mayıs 2020.
15. Heper E. *Sporla İlgili Kavramlar Ve Sporun Tarihsel Gelişimi, Spor Bilimlerine Giriş*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012.
16. Çalgın ER. Niğde İlinde Görev Yapmakta Olan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mevcut Durumlarının Değerlendirilmesi ve Meslek Sorunlarının Tespiti. Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi, 2003.
17. Karataş Ö, Biçer ML. Taraftarların Saldırgan Davranışlar Sergilemesinde Gazete Manşetlerinin Etkisi. 4. Uluslararası Farklı Şiddet Boyutları ve Toplumsal Algı Kongresi, Hampton by Hilton Otel, 10-11 Aralık, İstanbul, 2018.
18. Zorba E. *Yaşam Boyu Spor*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006: 87-8.
19. Kat H. Bireysel Sporcularla Takım Sporcularının Stres Düzeyleri Ve Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, 2009.
20. Göral M. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerine Giriş*. Isparta, Tuğra Ofset, 2001.
21. Özbekçi F. Farklı Spor Dallarında Yaşanan Müsabaka Stres Düzeylerinin Araştırılması. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 1989.
22. Tiryaki Ş. *Spor Psikolojisi Kavramlar Kuramlar ve Uygulama*. Ankara, Eylül Yayınları, 2000: 59-61.
23. <https://docplayer.biz.tr/5610664-Spor-bilimlerine-giris.html> Son Erişim Tarihi: 08 Mayıs 2020.
24. Păunescu M, Gagea G, Păunescu C, Pițigoi G. The moral dimension of fair play in high-performance sport. *SciMagojr* 2013, 92: 692-6.
25. Garrigan B, Adlam AL, Langdon PE. Moral decision-making and moral development: toward an integrative framework. *Developmental Review* 2018, 49(1): 80-100.
26. Pehlivan Z. Fair Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri Ve Önemi. *Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi* 2004, 2(2): 49-53.

27. Yapan HT. *Spor Ahlakı*. Gaziantep, Merkez Ofset, 2007.
28. Keating JW. Sportsmanship As A Moral Category. In: Morgan WJ, (eds). *Ethics İn Sport*. USA, Human Kinetics, 2007: 141-52.
29. Koç Y. Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği (BEDSDÖ). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2013, 15 (1): 96-114.
30. Sezen-Balçıklı G, Yıldırım İ. Profesyonel futbolcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2011, 9(2): 49-56.
31. Kayışoğlu NB, Altınkök M, Temel C, Yüksel Y. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: Karabük ili örneği. *IJSSE* 2015, 1(3): 865-74.
32. Türkmen M, Varol S. Beden eğitimi ve spor dersinin ortaokul öğrencileri üzerinde sportmenlik davranışı oluşturma etkisinin belirlenmesi: Bartın ili örneği, *IntJCES* 2015, 1(1): 42-64.
33. Yıldız M. Sporcularda Sportmenlik Yönelimi: Hedef Bağlılığı Ve Sporda Ahlakın Uzaklaşmanın Rolü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi 2019.
34. Katkat D. Türk yazılı spor basınında futbol ve fair play. *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi* 2005, 7(3).
35. Mil Hİ, Şanlı S. Sporda şiddet ve medya etkisi: bir maçın analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 2015, 14(55): 231-47.
36. Gerek Z, Ünveren A, Seyhan S. Türkiye’de futbolla ilgili yazılı medyada kullanılan argo, küfür ve savaş metaforlarının incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2015, 1(44): 1-8.
37. Erkal ME, Güven Ö, Ayan D. *Sosyolojik Açısından Spor*. Genişletilmiş 3. Basım. İstanbul: Der Yayınları; 1998.
38. Ekici H. Demografik özelliklere göre Türkiye’de sporda şike algısı ve Gaziantep ili örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2013, 2(3): 1-26.
39. Atasü T. *Futbol Açısından Ülkemizde ve Dünyada Doping Konusuna Genel Bakış*. İstanbul, Form Reklam Hizmetleri, 2004: 15-24.

40. Yücesir İ. *Doping Suçu; Doping Madde ve Yöntemleri. Doping ve Futbolda Performans Arttırma Yöntemleri*. İstanbul, Form Reklam Hizmetleri, 2004, 39-55.
41. Erdemli A. *İnsan, Spor ve Olimpizm*. İstanbul, Sarmal Yayınevi, 1996.
42. Teke E. Sporcuların Kişilik Özelliklerinin Fair-Play Davranışına Etkisinin İncelenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi, 2018.
43. Orhun A. “Fair Play Okul Sporunda Bir Eğitim İlkesidir”, Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri “20-22 Kasım 1992”, Ankara: H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, 1992, Yayın No:3, 412- 414.
44. Yıldırım İ. Fair-Play: Kapsamı, Türkiye’deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri. 7.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresine Sunulan Bildiri (Teksir), 17-29 Ekim, Antalya, 2002.
45. Yıldırım İ. Fair-Play”: kapsamı, Türkiye’deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2004, 9(4): 4-16.
46. <https://ttkb.meb.gov.tr/> Son Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2020.
47. Yıldırım İ. Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2005, 10(1): 3-16.
48. Tiryaki Ş. *Spor Psikolojisi: Kavramlar, kuramlar ve uygulama*. Ankara, Eylül Yayınları, 2005.
49. Çoknaz D, Atalay-Noordegraaf M, Güler L. Yoruç-Çotuk M. Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin olimpiik konulara yönelik farkındalıkları ve olimpiik kavramlara ilişkin değerlendirmeleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 2010, 7(1): 1264-89.
50. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/340.pdf> Son Erişim Tarihi: 02 Haziran 2020.
51. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/06/20090616-7.html> Son Erişim Tarihi: 05 Haziran 2020.
52. <https://mtegm.meb.gov.tr/www/sss.php> Son Erişim Tarihi: 04 Haziran 2020.
53. <https://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7> Son Erişim Tarihi: 04 Haziran 2020.

54. Karasar N. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2007.
55. Sezen-Balçıklı G. Çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeği'nin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2010, 15(1): 1-10.
56. Kılıç S. Spor Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Sportmenlik Yönelim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Spor Yönetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2019.
57. Konur F. Bireysel Ve Takım Sporcularının Tepkisellik Ve Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi (Elazığ İli Örneği), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, 2019.
58. Kılınc B. Farklı Spor Branşlarıyla Uğraşan Bireylerin Sportmenlik Düzeylerinin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Yozgat: Bozok Üniversitesi, 2020.
59. Özsaydı Ş. Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Zekaları İle Sportmenlik Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2020.
60. Pepe K, Kara A, Özkurt R, Dalaman O. Aktif spor yapan amatör sporcuların spor ortamında fair play (sportmen) davranışlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2019, 5(2): 497-506.
61. Başaran Z, Erdoğan BR, Körmükçü Y, Adalı H, Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin fair-play anlayışlarının incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi* 2017, 9(1): 36-43.
62. Tsai E, Fung L. Sportspersonship in youth basketball and volleyball players. *Athl. Insight* 2005, 7(2): 37-46.
63. Tucker Lw, Parks Jb. Effects of gender and sport type on intercollegiate athletes' perceptions of the legitimacy of aggressive behaviors in sport. *Sociol. Sport j.* 2001, 18(4): 403-13.

64. Genç S, Tutkun E, Genç A, Acar H. Lise öğrencilerinde beden eğitimi ve spor dersinin sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi (Muş İli Örneği). *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2019, 21(1): 23-9.
65. Efe ZB. Okullar arası Yarışmalara Katılan 1. ve 2. Kademe İlköğretim Öğrencilerinin Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklıkları. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2006.
66. Güllü S, Şahin S. Milli güreşçilerin sportmenlik yönelim düzeyleri üzerine bir araştırma. *Turkish Studies* 2018,13(18): 705-18.
67. Kartal M, İnan H. Spor lisesi öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: Adıyaman ili örneği, *SSSJornual* 2018, 23: 4793-99.
68. Topçu EÜ. Etik ve Sportmenlik İlişkisi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi, 2013.
69. Yalçın YG, Tek T, Çetin MÇ. Amatör olarak spor yapan üniversite öğrencilerinin sportmenlik yönelimlerinin incelenmesi, *Türk Spor Bilimleri Dergisi* 2020, 3(1): 29-34.
70. Ekinci HB. Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışları İle Başarı Algıları, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan: Binali Yıldırım Üniversitesi, 2018.
71. Kahya Y. Lisanslı spor yapan gençler ile lisanssız spor yapan gençlerin fair play anlayışları, *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi* 2020, 2(2): 52-66.
72. Karafil AY, Atay E, Ulaş M, Melek C. Spora katılımın beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları üzerine etkisinin araştırılması, *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2017, 12(2): 1-11.
73. Gümüş H, Saraçlı S, Karakullukçu Ö, Doğanay G, Kurtipek S. Ortaöğretim öğrencilerinde fair play kavramı, *IntJSCS* 2016, 4(2): 430-38.
74. Elik T. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Futbol Takımlarında Amatör Olarak Futbol Oynayan Sporcuların Sportmenlik Yönelimleri Ve Empatik Eğilim Düzeyleri, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2017.

75. Dursun B. Kadın Sporcuların Sportmenlik Yönelimlerinin Etik Duruşa Etkisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, 2019.
76. Çavdar G. Kadın Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri ve Sporda Ahlaktan Uzaklaşma Mekanizmalarının Farklı Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Trabzon Üniversitesi, 2019.
77. Esentürk OK, İlhan EL, Çelik OB. Examination of high school student's sportmanlike conducts in physical education lessons according to some variability. *Science, Movement and Health* 2015, 15(2): 627-34.
78. Hacıcaferoğlu S, Selçuk MH, Hacıcaferoğlu B, Karataş Ö. Ortaokullarda işlenen beden eğitimi ve spor derslerinin, sportmenlik davranışlarına katısının bazı değişkenler açısından incelenmesi, *IntJSCS* 2015, 3(4): 557-66.
79. Özdemir M. Lise ve Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitim Dersi Sportmenlik Davranışları İle Sorumluluk Duygu ve Davranışları Arasındaki İlişki, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan: Binali Yıldırım Üniversitesi, 2019.
80. Çakıcı HA. Amatör Futbolcuların Liderlik Özellikleri ile Sportmenlik Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2019.
81. Koç Y, Güllü M. Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Spormetre* 2017, 15(1): 19-30.
82. Özsarı A. İşitme engelli voleybolcuların sportmenlik yönelimleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2018, 20(3): 113-22.

EKLER

EK-1. Etik Kurul Raporu

EK-2. Demografik Bilgi Formu

Sayın Katılımcı ;

Bu ölçek, “Spor Lisesi Öğrencilerinin Sportmenlik Yönelimlerinin İncelenmesi” amacı ile hazırlanmıştır. Anketten elde edilen veriler bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Size uygun olan seçeneğe (x) işareti koyunuz. Ankete vereceğiniz samimi cevaplar için teşekkür ederim.

Cengiz YİĞİT

İnönü Üniversitesi

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim

Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

- Cinsiyetiniz** ( ) Kız ( ) Erkek
- Yaşınız** ( ) 15 ( ) 16 ( ) 17 ( ) 18
- Okulunuzun Bulunduğu İl** .....
- Sınıfınız** ( ) 9 ( ) 10 ( ) 11
( ) 12
- Spor Branşınız** ( ) Takım Sporları ( ) Bireysel Sporlar
- Anne Meslek** ( ) Memur ( ) İşçi ( ) Ev Hanımı
( ) Diğer
- Baba Meslek** ( ) Memur ( ) İşçi ( ) Esnaf
( ) Diğer
- Anne Eğitim Durumu** ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite
( ) Lisansüstü
- Baba Eğitim Durumu** ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite
( ) Lisansüstü
- Kulüpte Lisanslı Sporcu Musunuz** ( ) Evet ( ) Hayır

EK-3. Sportmenlik Yönelim Ölçeği

	Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Tamamen Uygun
Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim.	1	2	3	4	5
Hakem kararlarına uyarım.	1	2	3	4	5
Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm.	1	2	3	4	5
Yere düşen rakibimin kalkmasına yardım için elimi uzatırım.	1	2	3	4	5
Bir yenilgiden sonra rakip takım antrenörü ile tokalaşırım.	1	2	3	4	5
Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım.	1	2	3	4	5
Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam.	1	2	3	4	5
Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum.	1	2	3	4	5
Bir yarışmadan sonra rakibimi iyi performansından dolayı kutlarım.	1	2	3	4	5
Yaptığım sporun tüm kurallarına mutlaka uyarım.	1	2	3	4	5
Eksikliklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim.	1	2	3	4	5
Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim.	1	2	3	4	5
Hatalı karar verdiğinde bile hakeme saygımı kaybetmem.	1	2	3	4	5
Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım	1	2	3	4	5
Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım.	1	2	3	4	5
Hakem dışında resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını da dinlerim.	1	2	3	4	5
Antrenmanlarda elimden gelen her şeyi yaparım.	1	2	3	4	5
Rakibim spor malzemelerini unutmuşsa yedeklerimi ona ödünç veririm.	1	2	3	4	5

Katılımınız için teşekkür ederim...